

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD

6/3.

Sorozatszerkesztők

DEMETER JÚLIA, KILIÁN ISTVÁN, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

FERENCES ISKOLADRÁMÁK III.

Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762

Szerkesztette

DEMETER JÚLIA
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

Sajtó alá rendezte

DEMETER JÚLIA
MEDGYESY S. NORBERT
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA
KÖVÁRI RÉKA (zene)
MISKEI ANTAL (latin szöveg)

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
támogatásával jött létre
(Témaszám: K 119865)

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Munkabizottsága által elismert
kritikai szövegkiadás-sorozat

A könyv megjelenését támogatta

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

ERDÉLY ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY

Lektorálta
HORVÁTH MÓNIKA

A jegyzeteket angolra fordította
GYÁRFÁS VERA

Kottagrafika
PÁLÓCZY KRISZTINA

© Demeter Júlia, Medgyesy S. Norbert,
Pintér Márta Zsuzsanna, Kővári Réka, Miskei Antal, 2021

ISBN 978-963-456-094-4

TARTALOM

Bevezető	7
Introduction	11
Felhasznált irodalom (Bibliography)	15
1. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték Dániel prófétával és Titus római császárral</i> (Csíksomlyó, 1751. április 9. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Demeter Júlia	23
2. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték a fák királyválasztásának közjátékával és Salamon megkoronázásával</i> (Csíksomlyó, 1752. március 31. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	87
3. Xanthus Mihály Ince (?): <i>Passiójáték Zsuzsanna történetével</i> (Csíksomlyó, 1753. április 20. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	151
4. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték bírósági jelenetekkel</i> (Csíksomlyó, 1755. március 28. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	223
5. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték Dagobertus történetével</i> (Csíksomlyó, 1756. április 16. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert	285
6. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a mennyei jegyesről allegorikus emblémákkal és ószövetségi előképekkel</i> (Csíksomlyó, 1757. április 8. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert	383
7. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a tizenkét ifjú történetével</i> (Csíksomlyó, 1758. március 24. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	453
8. Frenk József Elek (?): <i>A mi urunk Jézus Krisztus szenvedése</i> (Csíksomlyó, 1759. április 13. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Demeter Júlia	515

9. Sánta Péter (?): *Passiójáték Volfgangus történetével*
(Csíksomlyó, 1760. április 4. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert 611
10. Albert János Atanáz (?): *Antropus vétke: a bűnbeesés allegóriája*
(Csíksomlyó, 1761. március 20. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 711
11. Albert János Atanáz (?): *A vak Typlus története és a keresztre feszítés*
(Csíksomlyó, 1762. április 9.)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 787

9.

Sánta Péter (?)

PASSIÓJÁTÉK VOLFGANGUS TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó,

1760. április 4. nagypéntek

[SZEREPEK:

PARENS
PRAECEPTOR
VOLFGANGUS
CHRISTUS
DIABOLUS TENTATOR
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
MUNDUS
VOLUPTAS
CARO
DIABOLUS
DIABOLUS PLUTO
PETRUS
CURSOR
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
JERUSALEM PRIMUS
JERUSALEM SECUNDUS
JERUSALEM TERTIUS
INFIRMUS
PHARISAEUS PRIMUS
PHARISAEUS SECUNDUS
PHARISAEUS TERTIUS
PHARISAEUS QUARTUS
REX
EPHAEBUS SEDUCENS
AEDITUS
ANNAS
CAIPHAS
LUCRETIA
SERVUS
EPHEBUS
JUDAS
CENTURIO
MARIA
ANGELUS CUSTOS
TURBA
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
PLUTO

DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
DAEMON QUARTUS
DAEMON QUINTUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
ANCILLA PRIMA
ANCILLA SECUNDA
MILES SEXTUS
PILATUS
PHARISAEUS
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
FABER
MAGDALENA
JOSEPH AB ARIMATHEA]

In Nomine Domini incipit¹
Actio tragoedico-parascevica, contra foedum carnis peccatum, interpositam
repraesentatione passionis Christi
Scenice Devoto Populo exhibita. Anno 1760 Die 4ta Aprilis.
Super illud Sapientiae 2do 8 versus 9.²

Coronemus nos Rosis antequam marcescant nullum pratum sit, quod non
pertranseat Luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxuriae nostrae, ubique
relinquamus signa laetitiae, quoniam haec est pars nostra: et haec est sors.³

PROLOGUS

- 5 Ah, keresztény hivek
S aitato lelkek!
Bévet szokás szerénth,
Menyit Krisztus Urunk,
Mi kegyes orvosunk,
10 Szenvedet az Emberért,
Hogy a Kálvárián,
Keresztnek oltárán
Érte adná szent lelkét.
- 15 Mú is azon legyűnk,
Vékony tehetsegűnk
Amennyire engedi,
Mikeppen rendesben,
Egynehány versekben
Ki tehessük, mint rendi.
- 20 Ne várjatok azért
Egyebet más félét,
Csak Jézus mit szenvedet.
Nincs it bolomságnak,
Hellye a tréfának,
25 Félre teszűk ezeket,
Hanem a keresztre,
Te Údvezitődre
Vesd inkább szemedet.

¹ Dnj in cipit [A rövidítést feloldottuk, emendáltuk.]

² Apr., v [A rövidítést feloldottuk.]

³ [A *Coronemus nos Rosis... haec est sors* aláhúzza.]

30 Nemis kel raritás,
Mert a csak ványitas,
Szűkség inkább szokógás.
Oda a vígásag,
Mert az egész világ
Kesereg, s a Mennyország:
35 Csak történt dologban,
Bizonyós példában,
Ami lehet tanuság.

Tehát actionknak
Czellya, munkácskánknak
40 E lészen a summája:
Miként leg elsőbben
Isten szerelmében
Volfgangus gyakorollya,
És magát szent életben,
45 Minden jó erkölcsben
Mariának ajánlya.

Csak egy lépéssétis,
Sőt, gondoláthjátis
A Szűz tiszteletére
50 Hiven be mutattya,
S kéri, hogy fogadgya
Anyai Szent kedvébe
Valaha, hogy mennyen
Lelke, és evezzen
55 Az örök dícsőségre.

De az álnok őrdög,
Kiis azon dőrög,
Mikeppen a világgal,
A világ hívsággal,
60 A test ravaszszaggal,
Mi képpen eszkösz által
El idegenítsék
Lelkét, és meg hűtsék,
Ne gondoljon a jokkal.

65 Ottan az méz alatt,
Szép édesség alatt,
Mérget adnak farkasnak,
A Lucrécziával,
Mint bűne társával
70 Áldoz, mert a Vénusnak
Igy maga életét
És rut fesletségét
Adá a bujasagnak.

A Kristus pediglen,
75 Aki mind szüntelen
Údvességünk kívánnya,
Látván juhocskáját,
Kűs állatocskáját
Sietni a pokolra,
80 Meg jelenik ottan,
Inti minden modon,
Gonoszságát el hadgya.

Farkas nem gondolván,
Intést félbe rugván,
85 Meg veti a szép intést,
Szövetséget vet
Világgal, s keszitte
Magának oly életet,
Holot bizonyoson
90 Tudgya, hogy el vészi
Őrök büntetését.

Látván pedig esztet,
Ki elől nincs rejtet
Semmi szivnek a titka,
95 Hogy Volfgangus elől,⁴
Ki a világ fia,
Csak boloncság tanácsa,
Mert a Lucretiát,
Bujasága tárját
100 Semmi képpen nem hadgya.

⁴ Volfgangus [Emendáltuk.]

Az őrögnék ököt,
Mint bűdös úszóget
Adá, hogy mind kinokra,
Miglen Isten lészen,
105 Isten s pokol nagy sebessen
Ég, őket tűzben tarcsa,
Mert örök igasság,
Csalhatatlan joság,
Magával azt kivannya.

110 Azonban Jésusunk,
Mú kegyes pasztorunk,
Múérettünk szenved,
Negyven nap böjtölvén,
S az után késértvén
115 A pokolnak szélére,⁵
Eztet rövideden,
Csak hol mi csekellyen
Adgyuk ki előtőkbe.

Az után pediglen,
120 Hogy Jérusalembe
Údvezittönk fel méne,
A Tanitványinak
És apostalinak
E képpen jövendőle:
125 Hogy ott el adatnék⁶
És fel feszítettnek,
Meg halna végtére.

Ezt halván Szent Péter,
Mint jo vitéz ember,
130 Azt feleli Kristusnak:
Uram, e nem lészen,
Amig erőm lészen,
Amíg élek, nem hagylak.
De abban az ura
135 Őtöt meg csufolja,
És nevezi Sátánnak,

⁵ szellére [Emendáltuk.]

⁶ ot [Emendáltuk.]

Kit meg magyarázni
És ki terjeszteni
Akarunk, nem hejába.
140 Elől jára beszéd,
Nem mese, mint érted,
Gondold más actiókban
Kristus szenvedését,
Meg itiltetését,
145 Elé hozzuk munkánkba.

Az Isten hírével
És szent kegyelmivel
Hozzá fogunk e szerint:
Tölletek kívánnjuk,
150 S szívesen el várjuk⁷
A szokot figyelmezést,
Kristus szenvedésén
És magatok vétken
Zokogjatok a végén.

SCENA PRIMA

*Vollfgangi Parens agnoscit beneficium divinum in prole
accepta et rursus Deo offert.*

*PARENS*⁸
155 Oh, irgalmasságnak felséges Istene,
Jonak és gonosznak gondgya viselője,
Szomorodott szívek bölcs védelmezője,
Mi képpen leheték én érdemes erre?

Hogy illy szép magzattal meg ajándékoznál,
160 Jo tétemennyiddel engem látogatnál,
Szomorusagomba gyakran vigasztalnál,
És így édesdeden te magadhoz hinál.

Mit adhatok néked, Atyám, ezen jókért,
Velem bővön közlött sok adományidért,
165 Én hozzám való nagy irgalmasságidért,⁹
S örök boldogságra való hívásodért.

⁷ varjuk [Emendáltuk.]

⁸ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁹ hozzám [Emendáltuk.]

Ihol, Kegyes Atyám, te ajándékozott
Viszsa adom néked, kedves magzatot,
Hogy neked szollgalyon, és akaratot
170 Néked be ajallom, *én jo* szandekomot.¹⁰

Elsőbben is azért oskolaba adom,
Te tiszteletedre majd megtánítatom,
Boldogságos Szűznek *ötöt* bé ajallom,¹¹
És a szent Isteni felelemben tartom.

175 Jőj elő, tehát már, szerelmes magzatom,
Istentől adatott kedves ajándékom,
Vólffgangus, halgasd meg, kerlek, oktatásom,
Hogy benned lehessen minden vigaságom.

(Volfgangus sub hoc disticho comparet.)

180 Ihol, *én tégedet* egyebre nem kerlek,¹²
Nagy dologra teged nem is kenszeritlek,
Hanem hogy Istened féllyed, arra intlek,
S a Szűz Mariához te legy buzgo lélek.

(Comparet Praeceptor.)

185 Ezen Mesteredett, mint Atyadot féllyed,
Atyai intesit szivedbe bé vegyed!
S örök boldogságban legyen lako helyyed.

PRAECEPTOR

Én, amint az Isten nekem tudnom adta,
A te fiacskádatt ekes déákságra
Tanitom szivesen lelki buzgoságra,
S minden virtusoknak szép tudományára.

(Hic Parens recedit.)

190 Elsőbben, fiacskám, te üdvösségedre
Kenszeritlek teged az élő Istenre,
Emeld fel szemedet a magos egekre,¹³
És ne függezd ezen siralom völgyere.

¹⁰ *é njo* [Emendáltuk.]

¹¹ *ötöt* [Emendáltuk.]

¹² *entededett* [Emendáltuk.]

¹³ *ekere* [Emendáltuk.]

195 Gondold meg most azért, mire teremtettél,
Es e gyarló világra miért születettél,
Nem de nem azért-e, hogy Istentől félnél,
Az ő szerelmiért minden bűnt kerülnél.

200 Világ, Ördög, testel szövetséget ne vess,
Hogy meg ne csallyanak s tisztaságban élhess,
Bocsánando vétket es halalost meg vess,¹⁴
Isten kegyelmében hogy örökké elhess.

205 Első gondod, tehát, Isten kegyelmére
Légyen, s ajáld magad Isten dicsiretíre,
Hogy érdemit vehesd, és üdvösségedre
Ügyekezetedet vesd örök életre.¹⁵

Boldogságos Szűznek te magad ajallyad,
Aki nekéd leszen kegyes, jó Pátronád,
Minden dolgaidban szorgalmatos dajkád,
Szomorúságidban vigasztalo Anyád.

(Volfangus recedit Praeceptor.)

*VOLFGANGUS*¹⁶

210 Valamire engem, szerelmes Mesterem,
Tanítottál, aztott szívembe rejtem.

215 En Istenem, néked ajállom magamot,
Te akaratodhoz én akaratomot
Szabom, s béajállom minden munkáimot,
Te dicsőségedre sok faratsagimot.

Vedd kegyesen azért en jó számdékomot,
Adj malasztot, hogy te szent parancsolatodott¹⁷
Be tölcsem, s kövessem te akaratodott,
Hogy üdvözithessem valaha magamot.

220 Te hozzád fordulok már, Istennek Anyja,
Mennyei Angyalok kegyes királnéja,
Világ tengereben evezők csillaga,
A Szent haromságnak szerelmes leánya.

¹⁴ ves [Emendáltuk.]

¹⁵ Ügyekezetedet élére [Emendáltuk.]

¹⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁷ Ágy [Emendáltuk.]

225 Amig élek, viseld gondomot, énnékem,
Mert hozzád tamasztom nyomorult ügyemet,
Szivedhez kapcsolom bűnnel telyes szivem,
Bizodalmason rád bizom üdvösségem.

(Hic comparet Pater cum Praeceptore.)

PARENS

230 Teneked köszönöm, Ur Isten Embere,
Hogy illy nagy gondod volt kedves gyermekemre,
Hiven meg tanitád Isten felelmére,
Boldogságos Szűzhöz valo szeretetre.

235 Az Isten tegedett mind ezen sok jókért
Álgyon, s szentellyen meg illy szeretetedért,
Melyel viseltettel fiamhoz, és azért
Adgya Menyországát minden munkáidért.

PRAECEPTOR

240 Ugyan én már ötöt a te keresedre
Meg tanitam hamar Isten felelmére,
Az Szent Attyához valo tiszteletre,
De már lelkit *féltjük*, ne menyen vétkekre.¹⁸
Tegetet pediglen, jo iffiu, kérlek,
A rosz tarsaságot, mint kigyot, kerüllyed,
Bűnnek undokságát, mint ördögöt, féllyed,
Hogy ördök kezében ne essék a lelked.¹⁹

SCENA SECUNDA

Tentatio Christi in deserto.

CHRISTUS

245 Látván, hogy már a szép Paradicsom kerte,
Mellybe bűnös ember vala helyheztetve,
Hogy ő a meg tiltott gyümölcsöt meg ette,
Már-már pusztájába nincs, aki mivellye.

¹⁸ feljuk [Emendáltuk.]

¹⁹ essek [Emendáltuk.]

250 De mind észre vészem, ezen egész világ,
Akár merre mennek, epen csak pusztaság,
Mert kivágattatott onnan az igasság,
És be plantáltatott oda a bujaság.

255 Erre nézve jöttem Atyam irgalmából,
Hogy valamiképen abból az átokból
Tisztitanam őket, a bűnnek sárából,
S betöltenem lelki gyümölcsöző fábol.

Negyvenedik napja, hogy itt a pusztába
Töltöm az üdömöt, szörnyű koplalásban,
Mint el veszett Adam alma kostolássán,
Aztot vissza hoznam illy szomoruságban.

260 Jól lehet, magamnak dolgait nem nézi,²⁰
Nincs erre szükségem, egek bizonságim,
Mert én hozzám bűnnek lehetetlen férni,
Akartam csak világ bűniert bőjtölteni.

(Tentator bis Jesum circum eundo aggreditur dicens.)

*DIABOLUS TENTATOR*²¹

265 Csudálkozom rajta, hogy annyit koplalhacz,
Talam a vilagon kenyeret nem kaphacz,
Hidgyel, ha sokáig a pusztába maracz,
Eddig végtére csak hammar meg halhacz.

270 Vedbé tanácsomat, es mindgyárt jól lakol,
A világ dolgáról miért gondolgodol?
Mert a' te felőlled semit sem is gondol,²²
Előttem becsűje, aki hozzám hódul.

275 Mi kincset szerzettél, s mi keveset használ,²³
Mert tegedet eppen mind a világ utál,
Hogy bőljtőlész érette, igen meg kábultál,²⁴
Bolondság miatta hát hogy szomorkodtál.

²⁰ magamonak [Emendáltuk.]

²¹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk és egységesítettük.]

²² ate gondal [Emendáltuk.]

²³ szerszettel [Emendáltuk.]

²⁴ erette [Emendáltuk.]

Aszt mondgyak felőlled, hogy Isten fia vagy,
Kinek menyen, földön hatalmasságod nagy,
Azért, hogy véktére a porba ne maradj,
Végy erőt magadnak, és tovább ne száradgy!²⁵

280 Mivel szavaidnak mindenek engednek,
Itten te kőrülled heverő kőveknek
Parancsold meg mindgyárt, s kenyerekké lésznek,
El badgyat fogaid, hogy megeledgyenek.

CHRISTUS

285 Irva vagyon, Sátán, hogy nem csak kenyerral
Szokott elni ember, lelki eledellel,
De a mellett szűkség, hogy a szent igékkel
Ellyen ugy, mint lelki friss eledelelkel.

DIABOLUS TENTATOR

Ha nem kell tanácsom, én asztot nem banom,²⁶
Ha Isten fia vagy, majdon meg próbálom.

(Hic ducitur Christus supra Templum.)

290 Ha ugyan Isten vagy, bocsásd le magadatt,
Erőt meg parancsold, hogy a te Angyalod
Tenérében tarcson, ne talam a labad
Botollyék a kőbe, s megszakadgyon nyakad.

CHRISTUS

295 Te, Kesertő Lelek, talam még nem erted,
Urad s Istenedet, hogy te ne kesercsed,
Irva vagyon, hogy kel neked aszt féltened,
S azert hatalmamra mi gondod te neked?

(Hic ducit Diabolus in monte excelsum dicens:)

DIABOLUS TENTATOR²⁷

300 Látom, csak a hire, hogy Isten fia vagy,
Azért te hatalmad nem is felette nagy,
Jőszte magos hegyre, s töllem el ne maradj,
Felek, hogy le esel, s ki dől az okos agy.

²⁵ szaradgy [Emendáltuk.]

²⁶ Hanem [Emendáltuk.]

²⁷ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk és egységesítettük.]

Nézzel napkeletre, eszakra s nyugatra,
Valahány országot láczi birodalmadra,
Neked adom, hogy ha terdedet meg hajtva
305 Imádasz engemet a földre borulva.

CHRISTUS

Meny dolgodra, Sátány, talám nem hallottad,
Isten kívül terded senkinek ne hajcsad,
Csak a te teremő Uradott imádgjad,
Sőt, mint Istenedet, szivesen szolgállyad.

(Hic discedit confusus Diabolus et adstant Angeli.)

ANGELUS PRIMUS

310 Rettenetes dolog, amellyet szemlelünk,
Szörnyű káromkodást hall iten mű fűlünk,
Egy gonosz lélektől, hogy a mű Istenünk
Késértetett, szenved, epen elreműlünk.

ANGELUS SECUNDUS

315 Nagy felfuvalkodás egy gonosz lelektől,
Hogy meg is nem szűnik ő kevellységéből,²⁸
Meg nem emlekezik számkivetéséről,
Es így gondolkodik ő Teremőjéről.

Már kit az Angyali tündőklő szent karok,
Dicsőült szentekkel menyekbe táborok,
320 E földön pediglen császárok s kirallyok,²⁹
Áldnak minden féle teremtett állatok.

Azt kívánnya ettől az atkozott Sátán,
Hogy őtöt imádná földre leborulván,
Amik tanálatnak a földnek a hátán,
325 Azokat örőkül néki adgja nyilván.

Holott földön s Mennyen amik tanálatnak,
Mindenek altalla régen alkottattak,³⁰
Angyali seregek keze alatt vadnak,
Pokolnak méllységi néki szót fogadnak.

²⁸ kevellységéből [Emendáltuk.]

²⁹ császárok [Emendáltuk.]

³⁰ alkottattak [Emendáltuk.]

ANGELUS PRIMUS

330 De edes megvaltonk, parancsoly minékűnk,
Menyben és a földön te szolgálid vagyunk,³¹
Mindent cselekedni érted készek leszűnk,
Tenyerűnkűn tartunk, mert mi hivatalunk.

SCENA TERTIA

Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus consultant de decipiendo Volfgango.

MUNDUS (*solus exit:*)

335 O, melly nagy banatra és bura jutottam,
Holottan mind vigasagban voltam,
Gyűnyűrűsegekkel magamot tápláltam,
Mert mindenkor arra volt nekem szándékom.

340 Minden iffiaknál en oly kedves voltam,
Sűt, a véneknél is nagy kedvet tanáltam,
Hogy űkűt mindenkor vétekre csalhattam,
Isten ellen való gonoszságra husztam.

345 Megis Volfgangustol en ugy meg vettettem,
Hogy nem is nezheti szép, ékes szemellyem,
Ugy meg hűlt ű benne azen szeretetem,
Nem bizom, hogy légyen benne semmi részem.

350 Holott ű hozzája volt olly bizodalمام,
Iffiuságaban kűnnyen meg csalhatom,
Vilagi pompámmal addig apolgotom,
Miglen csalárdsaggal kelepczűembe hajtom.

Test, űrdűg s vilagi hivság, most hol vattok?
Kik nekem mindenkor tarsaim voltatok,
Eddig az oráig azon forgottatok,
Mikűnt kelepczűembe masokot hozzatok.

(Comparet Voluptas, Caro, Diabolus.)

³¹ szolgálid f vagyunk [Emendáltuk.]

VOLUPTAS

355 Parancsolatodra ihol jelen vagyunk,
Mit fogsz parancsolni, örömet szolgálunk.

MUNDUS

Talám nem tudgyátok, hogy a Volfgangustol,³²
En ugy meg vettettem amaz iffiutol,³³
Hogy örömet az én sok vigasagimtol,
Regen el bocsuzék mi társasagunktól.
360 Vallyon hát mi keppen vehetnők ra erre,³⁴
Hogy ő beiratnék a mű seregünkbe?

DIABOLUS TENTATOR

A te hivsagiddal megyek eleibe,
Gonosz szeretetett gyulasztok szivébe,
Meglatom akor, ha ő szent eletebe
365 Meg marade, vagy nem, Isten félelmebe.

CARO

Nem kell mostan őtöt arra ingerelni,
Czögéres vétkekre nem kell gerjeszteni,
Sőt, mindezeket kell tőlle távoztatni,
Mert a csalárdságot mindgyárt eszre veszi.
370 Hanem iffiákkal való társaságra,
Ingerellyük őtöt kedves nyájasságra,
Mert a gazdagoknak vagyon modgyok arra,
Sőt, könnyen hajolnak olyan mulatságra.

VOLUPTAS

375 Hiszem az en nekem kússebb gondom volna,
Mert én könnyen jutnek olyan iffiakra,
Akikel elmenne könnyen korcsomára,
De őnéki nincsen szabadsága arra.
Mert ő eppen csak nem tőmleczen tartatik,
Az attya hazatol ki nem bocsattatik,
380 Az imádsagokban annyira aggodik,
Hogy iffiusagaba csak meg nem veszedik.

³² tudgyatok [Emendáltuk.]

³³ amai [Emendáltuk.]

³⁴ vehetnők [Emendáltuk.]

DIABOLUS PLUTO

Jo pajtas barátim, tű mit gondolkottok,
Olly mély tanacsokkal vallyon hova fogtok?

CARO

385 Mű itt tanácskodunk most a Volfgangusrol,
Rosz társaság által vehetnök el jorol.

DIABOLUS PLUTO

Nem kell mostan ötöt rossz társaságokkal
Csalogatni, hanem színes hazugsággal:
Kerüllyük meg attyát, hogy ötöt szolgálakkal
Külgye el udvarba nagy gazdagságokkal.

390 Meg lad, hogy ott szolgál a mű mestersegünk,
Nem esik a porba mű ügyekezettünk,
Mivel ottan leszen nekünk segítségünk,
S öröme is fordul szomorodott ügyünk.

MUNDUS

395 Bizonnyal meg vallom, helyes tanacsodott,
Azert helybe hadgyuk mű a te szavadott.

CARO

Bizony, en sem banom, hogy ha e tanacson
Meg allunk, és jobban rajta leszünk azon.

VOLUPTAS

Nosza hát, szaporan azon ügyekezünk,
Máskent mert oda leszs minden reménsegünk.

DIABOLUS PLUTO

400 Sietseggel, tehát, indullyunk a venhez,
Ravasz tanácsinkba verjük a fejéhez.

(Hic eunt ad decipiendum Parentem Volfgangi.)

MUNDUS

405 Szerencsés jo napot kívánunk, te neked,
És revereályuk szép uri szemellyed.
Miert busul mostan annyira te fejed,
Mire valo ezen szomordott ugyed?

PARENS

Atyának s anyának minden órán gondgya,
Mikepen vezesse magzattyát a jóra,
Nekem is ezért most gondom Volfgangusra
Vagyon, hogy fejemet ne hozon bánatra.³⁵

MUNDUS

410 Hiszem miért busulsz most a Volfganguson,
Kinek párja nincsen ezen tartományon?

Mind az által szűkseg, hogy ha ez világon
Akar elni, s aztan Istennek szolgálón,
Gyakorollya magát appaliciakon,
415 Mert máskint nem él el ezen aszszu ágon.

DIABOLUS PLUTO

Biz énis jóvallom, hogy az imádságot
Szakaszsza meg, s kapjon appaliciakon,
Mivel te jól tudod, hogy appalicia
Szűgseges ő néki, ekonomia.

420 Hát az ő életit miként kormányozza,³⁶
Midőn neki nem lesz semmi oktatoja?

Jóvallom azért, hogy udvarba el külgyed,³⁷
Király eleibe hammar be szentellyed,
Mert másként meg őrrül jobban a te fejed.

VOLUPTAS

425 Nem ládde, naponként, akik hon hevernek,
Most az emberektől tartatnak tőkének,³⁸
Minnyajon nevezik bolond esztellennek,
Szalmarászó, hitván nemes embereknek.

CARO

430 Azért Volfgangusnak nem jó hon maradni,
Te uri házadnál aítatoskodni,
Hanem csak szaporán külgyed el szolgálni,
Királly udvaraban had kezdjen tanulni.³⁹

³⁵ fejemet [Emendáltuk.]

³⁶ hatazó [Emendáltuk.]

³⁷ külgye [Emendáltuk.]

³⁸ tőkeknek [Emendáltuk.]

³⁹ kezen [Emendáltuk.]

DIABOLUS PLUTO

Kerünk, jó barátom, halgass tanácsunkra,
Mert nem lesz neked szomorúságodra.

(*Hic recedunt Omnes.*)

SCENA QUARTA

Christus ingressus Jerosolymam praecedunt suis discipulis passionem suam.

CHRISTUS

435 Kedves tanítványim s választott barátim,
Hogy Jerusalemben fel mennyünk, szándékim,
Holott én szerelmes sido nemzetsegim,
Ellenem állanak tulajdon vereim.

440 Ottan tú tölletek egyedül hagyatom,
Egytől közülletek el is árultatom,
Masikától pedig majd meg tagadtatom,
A keresztre osztán sentenciaztatom.

445 Minnyájon tőteket, hogy meg rostálhatna,
Pokolbéli őrdög már régen kivanta,
Én pedig ertetek Atyámat gyakorta
Kertem, hogy titeket egészen meg tarcsa.

PETRUS

450 Uram, izenként is, hogyha darabolnak,
Soha bizony teged *en* meg nem tagadlak,⁴⁰
Ambár, ha minnyájon tolled el szakadnak,
Egyedül *en* teged, hidd el, el nem hagylak!

CHRISTUS

455 Sőt, azt mondom néked, hogy miglen a kakas
Harmat kikirillyen, háromszor meg tagacz,
Alhatatoságban, tud meg, hogy nem maracz,
Csudálkozom rajta, hogy illy nagyot fogacz.
De ennek előtte számtalan szitkokal,
Mocskoltatom testem szőrnyű sok botokkal,
Rongáltatik fejem tővis koronával,
Minden tagjaimot verik vas lánczokkal.

⁴⁰ emmeg [Emendáltuk.]

PETRUS

Uram, en Istenem, szerelmes mesterem,
460 Hogy így legyen gondod, holtig nem engedem!
Ki teged el árul, annak fejét vészem!
Egy szóval, melletted ki ontom a vérem.

CHRISTUS (*ad Petrum:*)

Ally hátra, te Sátán, miért hogy örökke
Botránkoztatsz engem, észre nem veszed-e,
465 Hogy nem szolhacz ahaz, ami az Istené,⁴¹
Mert egyebet nem tudcz, csak mi az emberé.

Bizony mondom nektek, hogy aki utánnam
Jőni akar, s lenni az én tanítványom,⁴²
Tagadgya meg magát erettem, kivanom,
470 Vegye fel keresztet, kövessen, jóvallom.

SCENA QUINTA

*Parens Volfgangi haesitat super consilio deceptorum.*⁴³

PARENS

Mégis ketelkedem: kedves gyermekemet
Hova tudgyam tenni, szép csemetecskemet,
Mert az udvarokban nincs semmi szent élet,
És így meg serthetem en szegény lelkemet.
475 Hijjátok el azért az ő Praeceptorát,⁴⁴
Hadd hallhassam meg ebben jóvallását,⁴⁵
Es kedves fiamról való jó szandekát,
Meg tudni kivanom íntő jó tanacsát.

CURSOR (*ait ad Praeceptorem dicens:*)

Dicsirtessek neve a Jesus Christusnak,
480 Ki viragoztatta eltet jó uramnak,
Ha mernék szollani Praeceptor uramnak,⁴⁶
Szolgacskája vagyok Volfgangus attyának.

⁴¹ az <embere> Istene [Emendáltuk is.]

⁴² jó akar s lenni [Emendáltuk.]

⁴³ haesitent [Emendáltuk.]

⁴⁴ Hijjatok [Emendáltuk.]

⁴⁵ Had [Emendáltuk.]

⁴⁶ mernek [Emendáltuk.]

PRAECEPTOR

Amen. Dicsirtessek örökke a Jesus,
Mond meg követseged, adatik arra jus.

CURSOR

485 Az uram nagy dolgon főzi most a fejét,
Praeceptor uramnak kerj jelenlétét.⁴⁷

PRAECEPTOR (*comparet dicens:*)

Parancsolatodra már én itten vagyok,
Valamiben tudok, én neked szolgállok,
Ezen a világon, amig elek s halok,
490 Szavaidban semmit en meg nem utálok.

PARENS

Nem akarok én most neked parancsolni,
Hanem Volfgangusrol tanácskozni
Kivánok, s tölled azért akarom meg tudni,
Jo leszen-e néki udvarba maradni?

PRAECEPTOR

495 Bizonnyal meg vallom, törődöl nagy dolgon,⁴⁸
Mert azt mondgya nekünk ama bölcs Salamon,
Nincs olly nehéz dolog e gyarló világon,
Se nincs olly bölcs elme, aki arra jusson.

Hogy meg tanulhassa állhatatlanságát,⁴⁹
500 Az iffuságnak arra vágyodását,
Nincs, ki meg tanulya annak fesletségre
Valo nagy hajlandóságát.

Mert ezt minden fele, mint nádat hajtani,
Igen könnyen őtöt gonoszságra vinni,
505 Mindenkoron balra szokot ő sietni,⁵⁰
Világi hivsagot gyakorta követni.

Három dolgok vannak e gyarló világba,
Mellyek sok kárt tesznek az iffuságba,
Sokat taszitanak örök gyehennaba,
510 Ezek miat sokak szenvednek pokolba.

⁴⁷ jelenlétet [Emendáltuk.]

⁴⁸ Bozonnyal [Emendáltuk.]

⁴⁹ alhatatlanságát [Emendáltuk.]

⁵⁰ barra [Emendáltuk.]

Az első nem egyéb, hanem a rossz társaság,
Melly az iffiaknak mindenűt vermet ás,
E miatt követi őket sok kárvallás,
Pokol fenekebe való nagy kinlodás.

515 Második mondatik rossz példa adásnak,
S olly ereje vagyon ezen gonoszságnak,
Hogy bár nyilva legyen kapuja pokolnak,
Megis hanyatt homlok mennek ezen rosznak.⁵¹

520 A harmadik dolog a gonosz társaság,
Mellybe mestersegít veti ez a világ,
Mert az által csak nem minden tőrebe hág,
Aki ezt követi, a melly nagy bolondság.

525 Az udvarba pedig mind ezek meg vadnak,
Vagyon ott bőcsűje a' rossz társaságnak,⁵²
Kovetoje is van a pelda adásnak,
Mindenek örvendnek a' gonosz tanácsnak.

530 Azért kérlek teged a' te Istenedre,⁵³
Ne külgyed fiadot vetkek Tengerébe,
Jobb, ha itt marad Isten felelmebe,
Szánt szandékkal ne vesd pokol fenekébe.⁵⁴

(Praeceptor recedit et Parens ait:)

*PARENS*⁵⁵

Oh, irgalmas Isten, haldd meg kérésemet,
Szerelmes, jó Attyám, ne nézd bűneimet,
Tiszta szível kérlék, en könyörgésemet⁵⁶
Hozzád, Ur Isten, szent cselekedetemet.⁵⁷

535 Adgyad, hogy fiamot en úgy nevelhessem,
Menyországot vele, hogy el ne vesztessem,
És hogy szomoruság ne erje vén fejem,⁵⁸
Mely miat epedgen holtig az en szívem.

⁵¹ hanyak homlok [Emendáltuk.]

⁵² tárcságnak [Emendáltuk.]

⁵³ kelek [Emendáltuk.]

⁵⁴ fénékebe [Emendáltuk.]

⁵⁵ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁵⁶ könyörgésemet [Emendáltuk.]

⁵⁷ hozzad [Emendáltuk.]

⁵⁸ ven [Emendáltuk.]

(*Comparsent Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus.*)⁵⁹

MUNDUS

540 Kerlek, mit búsitod annyit Istenedet,
Hiszem ő jól halja te könyörgésedet.
Talam azt kivanod, hogy kis gyermekedet
Nalad nekül s jora vezérli fejedet.⁶⁰

545 Jobb, hogy meg halgasád, a' mi tanacsinkot,
Es udvarba vigyed kis Vofgangusodot,
Mert talam az Isten szomoruságodot
Altalunk keványnya vigasztalni, *búdot*.⁶¹

CARO

550 Ugyan nagy bolondság azon ugy törődni,
Sőt, a' helyét kene inkább meg köszönni,⁶²
Hogy ilyen emberek mostan hozad jőni
Meltoztaták, neked jo tanacsot adni.

VOLUPTAS

Nem lehet szebb dolog, mint az udvárokban,
Mert ótt majd minden nap elhet vigáságban,
Bizonyyal meg valam, nem lesz károd abban.⁶³

PARENS

555 En csak meg fogadom a' tū tanácstokot,
Talam meg nem vesztem el kedves magzatomot.
Hiszen sokan laktak már az udvarokott,⁶⁴
Megis meg tartotak szep fogadasokot.

⁵⁹ Comparsen [Emendáltuk.]

⁶⁰ vezérli [Emendáltuk.]

⁶¹ budott [Emendáltuk.]

⁶² Sot [Emendáltuk.]

⁶³ karod [Emendáltuk.]

⁶⁴ mar [Emendáltuk.]

SCENA SEXTA

Christus ingressus Hyrosolimam.

CHRISTUS

Mivel közel a' nap, melyet régen vártam,⁶⁵
Azert is a földre az egből szállottam,
560 Hogy az Emberekert veremet kioncsám,
Pokolnak torkabol őket vissza hozzam.

Hogy Jerusalembé mennék, el rendeltem,
És vegre ki legyek, ottan kijelencsem,⁶⁶
Az unepi napot egyszer meg szenteljem,
565 Attyam akarattyát ottan végbe vigyem.⁶⁷

Azert indulyunk el most a városban,⁶⁸
Az után be menjünk az Isten hazában.⁶⁹

DISCIPULUS PRIMUS

Uram, en Teremtom, szerelmes mesterem,
Oda ne siessünk, mert amintt ertetem,⁷⁰
570 Tegedet meg fognak, kin kesereg lelkelem.

CHRISTUS

Azt tū nem tudgatok, mit rendelt Isten,
Hanem mi induljunk rendesen es szepen,
Meljet tu minyajon vegyetek jo neven.⁷¹

DISCIPULUS SECUNDUS

Uram, amint teczik, követőid leszünk,
575 A' mit te cselekszel, mű is azt mivélyűk.

(Christus ingreditur templum.)

CHRISTUS⁷²

Nohat, már indulyunk feltett szándekamban,
Ne vonyotok hátra jo akaratomban.⁷³

⁶⁵ regén [Emendáltuk.]

⁶⁶ Ís vegre ki legek [Emendáltuk.]

⁶⁷ akarattyam ottan veg be vigem [Emendáltuk.]

⁶⁸ indulyun [Emendáltuk.]

⁶⁹ nennyuk [Emendáltuk.]

⁷⁰ [Az *amintt n*-je beszúrva.]

⁷¹ vegetek [Emendáltuk.]

⁷² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁷³ hatra [Emendáltuk.]

(Ingredientur Ecclesiam. Jerusalem primus occurrit dicens:)

*JERUSALEM PRIMUS*⁷⁴

Igaz Messiasnak mindenkor vallottúk,
Es nagy Profetának mindenkor vallottunk,
580 Vegyed ezt a könyvet, hogy ebből tanoljunk,
Nekunk magyarázzad, s addiglan halgatunk.

(Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae pervolvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.)

CHRISTUS

Arra születtem, hogy embert tanicsak,
Emberek sziviből vetket hogy kiircsak,
Jo szivel cselekszem, könyvedet adgad csak.

585 Ma teljesedet be, mit meg profetalták
Isten Profetai, kik regen azt irták,⁷⁵
Santakot, benakot hogy labra alittyak,
S valaha vakok is nap fenyit lattyak.

En vagyok az Ember, ki meg gyógyítani⁷⁶
590 Jöttem e' világra, meg szabadítani,
Szomorusagokot ma meg vidamítani,
Rabokot s fogyjokot meg vidamítani.

Küldtettem azért, hogy hamar szerzenék,⁷⁷
595 Sion siroinak koronat, hogy adnek,
Keserves sirasert örömet nyultanek,
Hogy hivattatnanak az Ur erősinek.

JERUSALEM SECUNDUS

Abizony ez ember ama nagy Propheta,
Kit régen az irás mondott, hogy kirallya
600 Lészen Izraelnek, elet meg adója,
Keserűsegből meg szabadítója.

⁷⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁷⁵ irtak [Emendáltuk.]

⁷⁶ gyógyítani [Emendáltuk.]

⁷⁷ szerzenek [Emendáltuk.]

Mert e jelenti meg, valamit proféták⁷⁸
Hirdettek, és nekünk irásba mondották,
Avagy nemzetsegről nemzetsegre hatták,
605 Es a mű papjaink régen kiáltották.

JERUSALEM TERTIUS

Valamit mondottál, helyesen mondottad,
Hogy a nagy Propheta nevét neki adtad.
En azt helybe hagyom, mivel hogy ugy tudtad.

610 De én nem azt mondom, hanem Messiásnak
Őtöt most nevezem, világ Váltojának,
A meg nyirő előtt meg nemulo báránnak,
Izrael és Sidok főveb királynak.

615 Probálom én esztet irasnak szavabol,
A profetianak profétálasabol
Születtet, hogy ez egy Szűznek meheből,
Be tellyesedett hát, ki tetczik az ebből.

JERUSALEM PRIMUS

620 Nagy dicsiretekkkel eztet fel áldátok,
Profetának őtöt, mivel most mondátok,
Bővsegesen rajta vadnak áldasok
Őbenne, és regtől el rejtetett titkok.

De ezt nem hihetem, és nem is mondhatom,
Mivel ács fiának lenni tapasztalom,⁷⁹
Hanem olly virtusit en nem is tudhatom,
Azért amit mondok, en annak gondolom.

625 Ezt oly okbol mondom, mivel rokonságát,
Kitől születtetett, az ő szegény Annyát,
Avagy munkájával tápláló ács Attyát
Jol úsmerem, s tudom születese napját.

CHRISTUS

630 Amint vészem észre, talám ezt mondgyátok,
Vagy ha nem mondgyátok, talam gondollyátok:
Orvosóld magadott, szivből kivannyátok,
Ha igaz, mint mondasz, hagyd egyszer látnátok.⁸⁰

⁷⁸ profeltált [Emendáltuk.]

⁷⁹ fiá<cs>nak

⁸⁰ had [Emendáltuk.]

JERUSALEM PRIMUS

635 A mit te most mondál, éppen azt gondollyuk,
Ha igaz, mit mondasz, meg látni kívánnjuk,
Hogy masoknak erről bizonyoságot mondgyunk,
És amit szollottál, jobban bizonyíttjuk.

CHRISTUS (*ad Discipulum:*)⁸¹

640 Parancsolom neked, kedves tanítványom,
Menj el sietseggel, csak hamar kívánom,⁸²
Keress egy beteget, hogy meg gyógyítsam,⁸³
Mert az akaratom.

Mert ma jelentetni ki kell én erőmnek,
Valóságos jele en Istenségemnek,
Sántáknak s vakoknak s minden betegeknek,
Most jöttem jóvára emberi nemzetnek.

DISCIPULUS PRIMUS

645 Uram, én teremtőm, mindenkor te szolgád
Voltam, vagyok s leszek mindenben tehozád,
Jokkal viseltetem, mint te kedves társad,
Jo szível cselekszem, mivel azt kívántad.

CHRISTUS (*discedente Discipulo:*)

650 A vétekből minden származik, tudgyatok,
Nyomoruság, éhség, mindenféle átok,⁸⁴
Azert kik veteknek halójában vattok,
Nagy siralmas kárát tehát fontollyátok!⁸⁵

(*Adducit infirmum Discipulus.*)

DISCIPULUS SECUNDUS⁸⁶

655 Szerelmes Mesterem, miért odajártam,
Mivel te küldöttel, mostan meg tanáltam,
A száradott kezűt most elődbe hoztam.

⁸¹ Jesus [A szerepnevet egységesítettük.]

⁸² mennyel [Emendáltuk.]

⁸³ jogyítsam [Emendáltuk.]

⁸⁴ eség [Emendáltuk.]

⁸⁵ kárát [Emendáltuk.]

⁸⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

CHRISTUS

Miért a nyavallya szállott reád? Kérlek,
Felely meg énnekem, mert jovadra lések,
Hiszem, születéskor nem valál illy *félszeg*.⁸⁷

INFIRMUS

660 Semi okát ennek en meg nem valhatom,
És igazán neked azt meg nem mondhatom.

CHRISTUS

Mi légyen az oka, könnyen fel tanálni,
Ha csak vetkeidet kezded meg visgálni,
Mellyekel az Istent erőst meg bántani,
Te nem szegyelletted ellene támadni.

665 A véték első vólt s hát ennek az oka,
Mellyel a te lelked vagyon bé mocskolva,
Felséges Istennek van rajtad ostora.

De hogy azért jöttem erre a világra,
Hogy őrdők kezéből hoznék szabadsagra,
670 Emberi nemzetett penitentiara,
Az után juthatna őrok boldogságra.

(*Sanat infirmum.*)

Meg gyógyitlak teged a nagy nyavallyából,⁸⁸
Lelkedet kiviszem nagy szorongatasbol.
Már ki gyógyittattál, de jo akaratbol,⁸⁹
675 Sohase vetkezel eltökélt szándekbol.

INFIRMUS

Teremto Istenem, ellened vétkeztem,
Meg vallom vetkemet, gonoszt cselekedtem,
Mellyért büntetessed meltan erdemlettem,
De most mindezekből léssen ki öltöztem.⁹⁰

680 Azért buzgo szivel neked halát adok,
Es köteles szolgád ezentul maradok,
Melyert fel fogadom, hogy hiven szolgolok.

⁸⁷ felyszeg [Emendáltuk.]

⁸⁸ gyitlak [Emendáltuk.]

⁸⁹ Mar [Emendáltuk.]

⁹⁰ öltözrém [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Menj el, járj bekevel, nekemis mennem kell.⁹¹

(Abit Christus et infirmus. Accedunt Pharisaei.)

PHARISAEUS PRIMUS

685 Ez ember ennekem nem láczik helyyesnek,
Mivel sok károkot teszen itt a népnek,⁹²
Belzebub neveben adgya embereknek
Visza egesseget s mindenfele rendnek.

690 Romabelieknek haragjába esni
Fogunk, es földünköt fogják el foglalni,
Ha csak meg engedgyük, kárt fogunk vallani,⁹³
Azert ellent allyunk, s nem kell el szenvedni.

PHARISAEUS SECUNDUS

695 Ennek a temploma mindenkor korcsoma,
Hazugság és szitok, átok imádsága,
Valakit meg csalhat, vagyon mulatsága,
Tökéletességet mindenkor utállya.⁹⁴

Egy nagy karomkodást szajából hallottam,
Mellyet nem régentén könyvembe bé írtam,⁹⁵
Hogy Istennek magát nevezte, jól tudom,
Afelett hazúgnak gyakorta tanáltam.

PHARISAEUS TERTIUS

700 En még többet mondok, mivel őt gonosznak,
Elete fosztonak magának s másoknak
Latom, s taposztalom hazug ámítónak,⁹⁶
Mások pedig mondgyak rosz publicánusnak.⁹⁷

705 Ez a sido népnek meg vesztegetője,
A jó egyeseknek nagy egybe vesztője,
Kit már nem sokara Israelnek népe⁹⁸
Kísérni fog őtöt, s lészen követője.⁹⁹

⁹¹ mennyel jár bekevel nekemis [Emendáltuk.]

⁹² karokot [Emendáltuk.]

⁹³ meg <n>engedgyük

⁹⁴ tökeltességet; utallya [Emendáltuk.]

⁹⁵ regentén [Emendáltuk.]

⁹⁶ almitonak [Emendáltuk.]

⁹⁷ masok [Emendáltuk.]

⁹⁸ mar [Emendáltuk.]

⁹⁹ Keserni [Emendáltuk.]

PHARISAEUS QUARTUS

Erre nézve, hogy e nagyabra ne mennyen,
Hazug tanítása közöttünk ne nőlyön,
710 Szükség, hogy hammarság orvossága légyen,
Vége gonosságának, hogy hammarab legyen.

Fő Papoknak azért mostan mű adgyuk bé,
Kerjük ötöt azon, mi vagyon törvénybe,
Ne terjedgyen tovább ennek az erkölcsse,
715 Közönseges joért vigyúk aztat végbe.

SCENA SEPTIMA

Praesentatur Regi Volfgangus et ab eo benigne accipitur.

PARENS¹⁰⁰

A felséges Isten algyon meg tegedet,
És szent malasztyaval szentellye fejedet,
Országunk jóvára nyujcsa eletedett,
Oh, felseges Királly, adgyon gyozedelmet.¹⁰¹
720 Hogy ellensegeden mindenkor triumphálly,
Mű országunkban légy győzedelmes Királly,
És mű nekünk, hogy ha lehetséges, szolgálly,
Kerjük felsegedett, műnköt meg ne utálly!

REX

Csak hamar mond elő, mi legyen kérésed,¹⁰²
725 Mire valo moston te ügyekezeted,
Mert ha lehetséges, szolgállok teneked.

PARENS

En te felsegedett mostan azon busitom,
Udvarodba vegyed szerelmes magzatom,
Hogy lehessen benne egy kús vigasagom,
730 Felseged jo voltat hiven meg halalom.

¹⁰⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁰¹ Királly el adgyon [Emendáltuk.]

¹⁰² keresed [Emendáltuk.]

REX

A te fiacskadott örömet be veszem,
S több iffiak köze őtöt helyesztetem,
Mert az ilyenekben nagyon nagy örömem,
Ő tanításokra nagy ügyekeztem.

735 Mert ezt, mint a nadat, könnyű meg hajtani,
Mind jora s mind rosszra leg könnyeb rá venni,¹⁰³
Bizony ügyekezem őtöt védelmezni,
Azert ha úgy tetszik, meg lehet itt hadgyni.

PARENS

740 Isten jutalmazza a te jó voltodatt,
Nékem es fiamnak adott gratiadot,
Es éppen tárcsa meg a te országodott,¹⁰⁴
Hogy vedelmeshessed allattad valokot.

(Ad Wolfgangum:)

745 Te hozzád fordulok, én fiam, Wolfgangus,
Azon intlek téged, a világban úgy fuss,
Hogy fejem miattad soha ne légyen bus,
És életed után a mennyországba juss.

750 Kerlek, el kerüllyed a rossz társaságot,
Szívedből ki vessed a gonosz tanácsot.
Ne kövesd, magzatom, rossz példa adokat,
Szívedbe bé ne végy világi hívságot.

(Recedunt Omnes. Solus manet Wolfgangus, commendat se Beatae Virginis Mariae.)

VOLFGANGUS¹⁰⁵

O, te tisztasagos Boldog Szűz Maria,
Szent Lelek Istennek szerelmes mátkája,
A fiú Istennek kellemetes Annya,
A szent haromságnak szolgáló Leánya.

755 Ez mai nap téged választlak Anyámnak,
Es Szent fiad előtt való Patronámnak.
Ezentul tégedett tartalak dajkámnak,
Fogadgy, téged kerlek, engemet fiadnak.

¹⁰³ könnyeb [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ tárcsa [Emendáltuk.]

¹⁰⁵ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

*(Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus, Ephaebus seducens fovent
insidias gratulabundi.)*

MUNDUS

760 Vigadgyunk mű is már, hogy enyire mentünk,
Ugy vélem, meg nem csal a mi remensegünk,¹⁰⁶
Nem esik hiaba mű ügyekezettünk,
Nem megyen Volfgangus már el mű közüllunk.

Es már csak a hejja, hogy a gonoszságra
Keznel fogva vigyúk testi bujaságra.

CARO

765 Már örömmel ugyan tellyes az én szívem,
Hogy azon urfiat udvarba szemlelem,
Mert immár más által addig edesgetem,¹⁰⁷
Miglen őtőt könnyen kelezémbe ejtem.

770 Immár ügyekezem buja szeretetre
Gergeszteni őtőt, testi fesletségre.

MUNDUS

Menyünk, gyűjcsünk őszsze sok szép iffiuságot,¹⁰⁸
Az utan inditgyünk egy kús vigaságot.

VOLUPTAS

Nem szükség, hogy azért mi innét el menyünk,
Hivattassuk ide, hiszem, van emberünk.

MUNDUS

775 Nem banom, csak hammar hivattassuk ide.

VOLUPTAS

Meny el hammar, sies, csald ide Volfgangust!

EPHAEBUS SEDUCENS

780 Ugy hiszem, en könnyen ide elcsalhatom,
Mert ő most is nékem igen jo barátom.
Tudom, nem veti meg az én baratságom,
Ebben bizony nékem van nagy bizodalمام.

¹⁰⁶ velem [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ imman másaltal [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ [Az u betű föléírással beszúrva.]

DIABOLUS

Nosza hát, szaporán, meny el sietséggel,
Kerüld meg Volfgangust színes Mesterseggel,
Csald el ide őtöt iffiak sergével,
Hadd tölcsűk be szivét világnak mergevel.¹⁰⁹

EPHAEBUS SEDUCENS (*dicit ad Volfgangum:*)

785 Melly igen sajnallak, kedves Volfgangusom,
Sok ezerek közül választott barátom,
Hogy enyire törőd fejedett, mind latom,
Egészen el kábulsz, amint tapasztalom.

790 Jere egy kevesse recreatoria,
Onnan setalyunk el conversatoria,
Hiszem az udvarba nem jöttel te arra,
Ne ereszed magad mélánkoliára.

VOLFGANGUS

Nem bánom kevesse en is, ha ki mégyűnk.

(*Hic exeunt et Mundus ait:*)

MUNDUS

795 Regtől fogva már, hogy tegedett ohajtunk,
Szemellyedett látni volt nagy kívánságunk,
Te benned lesz nekünk egész vigaságunk,
Azért, ha ugy tetczik, vigassághoz fogjunk.

VOLFGANGUS

800 Ma fogadast tettem az élő Istennek,
Hogy minden reszeit az én eletemnek
Nekie szentelem, minden lepesemnek,
Azert megfogadom szavát teremtőmnek.¹¹⁰

EPHAEBUS SEDUCENS

Kerlek, jo barátom, ne somoriz ingem,¹¹¹
Ne szegd meg en nekem mostani jo kedvem!¹¹²

¹⁰⁹ had; szivet [Emendáltuk.]

¹¹⁰ szavat [Emendáltuk.]

¹¹¹ Kelek [Emendáltuk.]

¹¹² me segd [Emendáltuk.]

CARO

805 Vigyed egy keveset mi tarsasgunkba,¹¹³
Hiszem attol lehet hejed menyországba.¹¹⁴

VOLUPTAS

Hogy az ifusag egy kűs vigasagot
Ne inditcson neha, keves vidamsagot,
Nem kevannya Isten aztott.

DIABOLUS

810 El hitesd magaddal, hogy ha most el rontod,¹¹⁵
Ifusagodban tested ugy rongálod,
Az Istent sokaig ugy nem solgalhatod,
Mert az laba ala tapod.

VOLFGANGUS

815 Megis nem mehetek, felek karhozattol,
De annalis inkab isten haragjatos,
Az utan az őrdőg kemeny rabsagatos,
Es hogy ki rekeztnek a szep menyországbol.

EPHAEBUS SEDUCENS

Gyalazatos, kerlek, ne tegy a fejemen,
Es a te nagysagos uri nemzeteden!
Ne legy már en hozam olyan, mint idegeny!¹¹⁶
Mert e bizony nekem lesz igen nagy szegyen.

VOLFGANGUS

820 Nem bánom, egy kűsse veletek vigadok,
Egy fertaly oraig talam kart nem vallok,¹¹⁷
Mert nekem egy ora lene, am igen sok,
De varnak is engem a' sok imadsagok.

DIABOLUS

825 Jertek vigasagra, testi mulatsagra,
A' leleknek dolgat hadguk el holnapra,
Vigyűk el az uttan őt ott a gyonásra,¹¹⁸
A' pap eleibe a meg tisztulásra.

¹¹³ Vigyad [Emendáltuk.]

¹¹⁴ tehel [Emendáltuk.]

¹¹⁵ magaddal el hogy [Emendáltuk.]

¹¹⁶ olyam [Emendáltuk.]

¹¹⁷ valok [Emendáltuk.]

¹¹⁸ őttott [Emendáltuk.]

(*Fit Saltus.*)

VOLFGANGUS

Bizonyal meg vallom, szép életet eltek,¹¹⁹
Mert szomorúságim már meg enyhítetek,
830 De vigaságtoktól mesze el nem mégyéek.

SCENA OCTAVA

Christus apud Pontifices.

JERUSALEM PRIMUS

Vallyon mint lehetne bemennem Annáshoz,
Nagy titkot vinnek be hozzaja, nem máshoz.

AEDITUS (*ingreditur idem dicens:*)

Mingyart bejelentem, legy varakozásba!¹²⁰

Egy városi polgár, nem tudom, mi vegre,
835 Kevanna be jóni egy titkos beszede.

ANNAS (*aeditus exit et dicit:*)

Jőjön be, ki tudja, talam hol, mi jót hoz?¹²¹

Már be mehet kiki, a fő pap akarja.¹²²

JERUSALEM PRIMUS¹²³

A fő papot Isten áldja meg, kivanom,¹²⁴
Egy nagy titkott tudok, aztott el titkolnom
840 Már tova nem lehet, mert hazámott szánom,¹²⁵
Es ha ki nem mondom, ezutan meg banom.

ANNAS

Mond ki, kerlek, mond ki, hadd haljam, talam jo.¹²⁶

¹¹⁹ valam [Emendáltuk.]

¹²⁰ minggart [Emendáltuk.]

¹²¹ tudga jott [Emendáltuk.]

¹²² Mar [Emendáltuk.]

¹²³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹²⁴ alga [Emendáltuk.]

¹²⁵ mar hazamott [Emendáltuk.]

¹²⁶ had [Emendáltuk.]

JERUSALEM PRIMUS¹²⁷

Halotta, ugy vélem, a fő pap masoktól,¹²⁸
Mely csudak vitetnek vegbe a Jesustól,
845 Jobb resze a nepnek már függ szavaitól,¹²⁹
Félő, hogy el hajlik hamar a papoktól.

ANNAS

Valoe, mit mondasz, tsak alig hihetem.

JERUSALEM PRIMUS¹³⁰

Uram, ha kevanod, mondok nagyobakot,
Mert Galiliaban gyogitott santakot,
850 Itt a napokban is vakokot s benakot
Meg vilagositott, és jarni tanitott.

Ami nagyobb pedig, az őrdöngösököt
Egy arant gyógyittya, és az őrdögököt
Meg nemittya mingyart, meg kötőzi oket,
855 Nem fél ő senkitől, inkab felik őttött.¹³¹

Mar a Profetakott rendre fenyegeti,
Azzal az köz nepet, mint akar, hiteti,
A' Molyzes törvenyt nagyon kűsebiti,
Egy szoval a nepet magához széditi.¹³²

ANNAS

860 A boldog Jehova, ha így van a dolog,
Így veszedelemben a mu fejűnk forog.¹³³

(Annas ad dispergit ad Caipham dicens:)

CAIPHAS¹³⁴

Annas, amint latom, van nagy busulasban,
Alig szolhat szegyen szomorusagaban,
Azért jöjj el hozza mostan ez oraban.¹³⁵

(Surgit et vadit ad Annam.)

¹²⁷ [A szerepnevet egységesítettük.]

¹²⁸ velem [Emendáltuk.]

¹²⁹ mar [Emendáltuk.]

¹³⁰ [A szerepnevet egységesítettük.]

¹³¹ fel [Emendáltuk.]

¹³² szédíti [Emendáltuk.]

¹³³ fejűk [Emendáltuk.]

¹³⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹³⁵ Azet joj [Emendáltuk.]

865 Mi dolog, jó ipam, ki szomorita meg?¹³⁶

ANNAS

Jaj, hát, még nem tudod, mik történtek itten,¹³⁷
Utolso romlással fenegyvet az Isten.

CAIPHAS

En nem tudom semit, hadd hallyam, mi legyen!¹³⁸

ANNAS (*ad Jerusalem:*)

Beszeld ele magad, ládd, hogy nem szolgálhatok.¹³⁹

JERUSALEM PRIMUS

870 Közönséges dolog, masokis jól tudják,
Hivassek közölők, masok is jól tudják,
En mindazonáltal, mint hogy parancsoljuk,¹⁴⁰
Rendre meg beselem, masok is hadd hallják.¹⁴¹

875 Egy ember tamadot, nem tudhattuk, honnat,
Nagy csudákat tézsen, azt igen fenn van,
Ternek őhözajja a nép közul sokan,¹⁴²
Pratticaja neki eszerszer eszer van.

880 Ez Galiliában gyógyított santákat,
Itt is, Judiában vakokat, némákat,¹⁴³
Egy szóval meg gyógyít minden nyavalyjakot,
Galenus nem tudna kuralni azokat.

Ami nagyobb pedig, a keze száradtat¹⁴⁴
Szemeink lattara meg gyógyította aztot.

CAIPHAS

885 El kell vesznünk hát, ha így folnak a' dolgok,¹⁴⁵
It legyenek azért többi bizónságok.¹⁴⁶

¹³⁶ [A *dolog* második *o*-ja beszúrva.] ipan [Emendáltuk.]

¹³⁷ hat meg [Emendáltuk.]

¹³⁸ had [Emendáltuk.]

¹³⁹ lad [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ En <ho>gy mind

¹⁴¹ had haljak [Emendáltuk.]

¹⁴² ohozaja [Emendáltuk.]

¹⁴³ nemákót [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ szarattat [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ kel vesznük hat hat [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ legenek azet [Emendáltuk.]

JERUSALEM SECUNDUS

Magamis ott valek, igazak mindenek,
Valamit mas tarsa bizonyit, sótt, ennek
Meg csak kiseb reszet nem tudhattya jelnek,¹⁴⁷
Mert vege szakadot Moizes törvényenek.¹⁴⁸

CAIPHAS

890 Hogy hogy, es mi törtent Mozes törvényivel?

JERUSALEM SECUNDUS

A szombat napokott seminek alittyta,
Szabad orvosolni a' napon, tanyittyta.¹⁴⁹

CAIPHAS

Honnan valo lehet, es ki az ő neve?
Ezt, ha meg tudhatom, el vész neki feje.¹⁵⁰

JERUSALEM TERTIUS

895 Nazereti Jesus, amint hirdettetik,
Az őrdőngősők is oly forman nevezik.

CAIPHAS

Mit? Az őrdőgőknek mi közők ővele?¹⁵¹

JERUSALEM PRIMUS

Mi kozok ovele, őtőt mind uralyak,
Sótt, Isten fianak gyakraban alityak.

CAIPHAS

900 Termete ő neki mi mertekben vagyon,¹⁵²
Mond meg abrazattyat, kihez hasolitsan?

JERUSALEM SECUNDUS

Edes tekintettel meg győz mindeneket,
Termete pediglen magos, a' mint illet,
Harmincz esztendeje három, hogy szuletett.

¹⁴⁷ kuseb [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ moizes [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ orvolgolni tanyitta [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ el vesz [Emendáltuk.]

¹⁵¹ ővele [Emendáltuk.]

¹⁵² nertekben <lehet> vagyon [Emendáltuk is.]

CAIPHAS

905 De ki fia lehet, *hadd* tudhatnam azt is!¹⁵³

JERUSALEM TERTIUS

Az annya Maria, nem tudom az Atyat,
Szám~~l~~áltattya, latom ő familiaját,¹⁵⁴
Masok talam tudgak az o tudományát,¹⁵⁵
Nem vette embertől egyebb pratticajat.

JERUSALEM PRIMUS

910 A ki őtöt egyszer lattya, meg szereti,
Angyalhoz hasolo az ő tekinteti,¹⁵⁶
Beszedenek pedig mages természeti,
Mindeneknek szivet magahoz téríti.¹⁵⁷

CAIPHAS

915 Azert csak szaporan, az iras tudokot
Hijatok el, szolgak, az fariseusokot!

EPHEBUS (*ad fariseos Congregatos:*)

Az Annas hazahoz hivatnak a papok,
Siessetek mingyart, mert folynak nagy dolgok.¹⁵⁸

CAIPHAS

920 Rettenetes dolog, egy ember mit csinál,
Eppen el holdittya mindent, *a'* kit tanál,¹⁵⁹
Miatta a fejünk veszedelemben áll,
Ha meg nem gatolja dolgait az halál.

Tű nem tudtok semit, meg sem gondoljátok,¹⁶⁰
Amit találhattam, ha azt meg tudnatok,
Az en tanacsomon mind meg állanatok,¹⁶¹
925 Es így fejeteken nem lene az atok.

¹⁵³ had [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ Szanlatattya [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ tudomnyat [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ őt eketeti [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ teretti [Emendáltuk.]

¹⁵⁸ mingar mert folnak [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ a' akit [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ gyongoljatok [Emendáltuk.]

¹⁶¹ alاناتok [Emendáltuk.]

Már tűteket kerlek, kiki meg feleljen,¹⁶²
Jobb lesze, hogy a nep epen el szeledjen?¹⁶³
Vagy hogy egy embernek a feje el veszen,
Es így tartományunk bekesegeben legyen.

ANNAS

930 Haljon meg, mamagis azt jobbnak alitom,
Mert mar vensegemre tőle *nem nyughatom*,¹⁶⁴
Ha kezhez kaphassuk, *haljon* meg, jovallom.¹⁶⁵

PHARISAEUS PRIMUS

De az innepnapon valaki meg haljon,
Tudgatok, nem szabad, hanem most had muljon,¹⁶⁶
935 Ne talam a nepseg larmara induljon,
Közölünk s közölők sok ember meg haljon.

PHARISAEUS SECUNDUS

Ugy vagyon, *nem* szabad, magamis jól tudom,¹⁶⁷
De ha tova b mulik, szakalamra mondom,
Hoza nem ferhetünk, bizonyosan vélem,¹⁶⁸
940 Csak az innepnapra jött földünkre, halom.¹⁶⁹

PHARISAEUS TERTIUS

En azt jovalanam, ne kesünk sokara,
Mert leszen a dolog orszagunk karara,
Most nem meszsze vagyon, tört vesünk labara,
Es ha meg foghattyuk, lanczot a nyakara.

PHARISAEUS QUARTUS

945 De mi modon, valjon, juthatnak hozaja?
Mert a nep, jól tudom, aztat meg gatolja,
Félő, hogy tamadas torkunkot találja.¹⁷⁰
Leszene közölők, ki azt fel valalja?

¹⁶² Mar [Emendáltuk.]

¹⁶³ szejedgen [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ nyem nyughatatom [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ hállyon [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ had [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ vagyon, me<g>em szabad [Emendáltuk is.]

¹⁶⁸ velem [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ halom [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ Felelő [Emendáltuk.]

ANNAS

950 Ugy vagyon, mert őttőt a nep mind, vandnak, jó neki,¹⁷¹
Sok gyülekezeti, bubajos, mint hallom, az ő természeti,¹⁷²
Ha akar, előttünk magat el rejtheti.¹⁷³

CAIPHAS

955 Az, ha talaltatnek it kőrűly valaki,
Aki kezben adna, lene bar akarki,
Valamit kevanna, meg adnam azt neki,
Ezen tudakozzek, parancsolom, kiki.

SCENA NONA

*Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus rursus caenantur
per Lucretiam deipera Volfgangum.*

MUNDUS

Vigadhatunk már, mert Volfgangus Istentől¹⁷⁴
Veg bucsut vet, es ma Isten szerelmitől
Eltavozot immar, ő szent életétől.¹⁷⁵

VOLUPTAS

960 Nem lesz sok gongya mar penitentiara,¹⁷⁶
Konnyen rea vehettyűk testi bujasagra.

CARO

Nem állhatam vala sok ostorozását¹⁷⁷
Es annyi éjjeli sok aitatossagat,¹⁷⁸
De mar csak remelem, el hannya korbacsat.¹⁷⁹

DIABOLUS

965 Ugyan megiettem volt, hogy porba maradok,
De majd meg lattyatok, miket en probalok.

(Lucretia comparet et Diabolus ad illud:)

¹⁷¹ [A sort nem tudtuk értelmezni.]

¹⁷² halom [Emendáltuk.]

¹⁷³ [Az előttünk n-je beszúrva.]

¹⁷⁴ met [Emendáltuk.]

¹⁷⁵ eltavozót eleletetől [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ gyongya [Emendáltuk.]

¹⁷⁷ ahatam ostorozazet [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ eljeli [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ korbacssat [Emendáltuk.]

Epen jokor jottel, vala sűksegűnk rad,
Kedves Lucretiam, farkast ha meg csalnad,
Bizonnyal mi tőlunk lene nagy koronad,
Ha a bujasagra őtött rea hozhatnad.

LUCRETIA

970 Hiszen jól tudgatok, hogy nagy okosságom,
Vagyon ara nekem egy szép ravászságom,
Vele valamiként, ha nyajaskodhatom,¹⁸⁰
Bizonyára őtött en könnyen meg csalom.

Hát miként lehetne vele nyajaskodnom,¹⁸¹
975 Hogy végbe vihetném feslet bujaságom,¹⁸²
Mert en regtől fogva azon gondolkodom,¹⁸³
De őt semikepen keze nem kaphatom.

Adgatok tanácsot tehát tű ennekem,
Mikepen en őttött keze kerithessem,
980 Ha sandekotokot en eszre vehetem,
Bizonyára en aszerent cselekeszem.

DIABOLUS

Nagyobb az aszszonynak az az ő gonossága,¹⁸⁴
Mind az egész pokol bölcs okoskodása,
Nincs neked sűkseged a mu tanacsunkra,¹⁸⁵
985 Gondoly te magadnak mesterseget arra.¹⁸⁶

LUCRETIA

Hiszem, vagyon nekem arra mestersegem,¹⁸⁷
Majd hozaja küldöm pecsetes levelem,
Melyben le rajzolom gonosz szeretetem,
Es hozaja valo buja fesletsegem.¹⁸⁸

990 Abbol eszre veszem, mire van szandeka,
Hajlike meg, vaj nem szive bujasagra,
Azutan kapok en könnyen modot abba,
Mikeppen vihessen őtött gonoszsagra.

¹⁸⁰ najaskodhatom [Emendáltuk.]

¹⁸¹ hat [Emendáltuk.]

¹⁸² vegy bevihetnem [Emendáltuk.]

¹⁸³ gondolkodom [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ győnossága [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ tanalcsúkra [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ gyondoly [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ vagon [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ valo <feslet> buja

MUNDUS

- 995 Bár egész Pokolnak minden practicajat¹⁸⁹
Egybe gyűlcsűk, s minden színes csalardsagat,¹⁹⁰
Megis nem erheti Aszszonynak az ő gonoszsagat,
Gonoszsagra valo s szep okoskodasat.

(Omnes redeunt et aperta secunda Clausura Volfgangus sedens ad mensam legitur Epistolam Lucretiae et deliberat cliens.)¹⁹¹

VOLFGANGUS¹⁹²

- 1000 Ugyan nagy ereje van a' szerelemnek,
Hogy en semikepen szerem nem lelhetem,
Miglen sandekomot be nem teljesitem,
Es Lucretiaval foltatom beszedem.

- 1005 Mert neki levelet eppen mostan vettem,
Kiben hozzam valo szeretetet ertem,
Ennek utana magam ugy viselem,
Minden előt tudva legyen fesletsegem.

- 1010 Nem akarok en mar ezentul szent leni,
Sem az Angalokkal tobbet tarsalkodni,
Jobb nekem e' vilag hivsagaban elni,
Es mulatsagimban gyakron gyönyörkődni.
- 1015 Semi haszna nincsen aitatossagnak,
Sem feletteb valo szomorusagoknak,
Jobb, hogy kiki magat adgya bujasagnak,¹⁹³
S ne roncsa viragat ifusaganak.

- 1015 En is azt magamba erősen feltettem,
Testi bujasagban töltöm egész eltem,
Nem nyughatik addig lelki úsmeretem,
Mig a Lucretiat en fel nem keresem.

- 1020 Ezentul ő leszen nekem szerelmesseem,
Minden dolgaimban egész remenysegem,
Nala nekűl nekem soha nem lesz kedvem,
Búsulasra adom szep, gyenge szemeljem.¹⁹⁴

¹⁸⁹ egyész [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ Egybe gyűlcsűk s egybe gyűlcsűk [Emendáltuk.]

¹⁹¹ redunt [Emendáltuk.]

¹⁹² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁹³ jőbb [Emendáltuk.]

¹⁹⁴ Boszulasra [Emendáltuk.]

Azert sietseggel neki levelemet küldöm,
S meg jelentem nagy szeretetemet.

1025 Szovalis megmondhad a' Lucretianak,
Hogy ha engem akar teni magaenak,
Sietseggel jöjőn, s mingart fogjon utnak.

(*Finita Epistula dicit ad Servum tradet literas et Servus ait:*)¹⁹⁵

SERVUS¹⁹⁶

Parancsolatodra mingart futamodom,
Egy fertaly orara mingart ide hozom,
Tudom, leszen tőled egynehany talerom.

(*Discedente Famulo Volfgangus.*)

VOLFGANGUS¹⁹⁷

1030 Bizony, nagy ereje van a szerelemnek,
Nem lehet őróme addig a' szivemnek,
Míg veget nem vetem ügyekeztemnek,¹⁹⁸
Hogy ha veszedelme leszen en lelkemnek.

(*Comparet Lucretia ad quam Volfgangus.*)

LUCRETIA

1035 Régtől fogva, hogy már teged ohajtalak,¹⁹⁹
Utczakon s hazakban teged vigasztalak,
Kinyilt rosak között felnőtt kedves alak,
Majd meg bolondulok, hogy teged nem latlak.

1040 Sok ideje, hogy en utanad vigazok,
Mind ejet es nappal utanad fáradok,²⁰⁰
Majd el nyomjak szivem a' szomorusagok,
Es utanad valo sok vágyodozasok.²⁰¹

(*Accedet Ephebus monens.*)

¹⁹⁵ Epis. [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁹⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁹⁷ [A szerepnevet az utasítás pótoltuk.]

¹⁹⁸ ugekeztemnek [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ regytolfogva [Emendáltuk.]

²⁰⁰ faradok [Emendáltuk.]

²⁰¹ vagodozasok [Emendáltuk.]

*EPHEBUS*²⁰²

Volfgangus, Volfgangus, világ hívságnak
Miert adod magad, oly nagy bolondságnak,
Kérlek, hagy beket ez haszontalanságnak,²⁰³
1045 Mert mingart meg mondom kegyes királyúknak.

VOLFGANGUS

Nem sokat gondolok mostan a királyal,²⁰⁴
Nagyob gondom vagyon a Lucretiával,²⁰⁵
Maradgon a király ő kiralyságával.

(Discedit monens Ephebus.)

Talam ugy akar, hogy poenitentiara
1050 Viszen, ennek ama nagy szomorusagra,
Bizonnal meg mondom, senki nem kap abba,
Hogy ne vigadozzak ifusagomba.

*REX*²⁰⁶ (*Exit Rex cum famulis et monet Volfgangum:*)

Nem veszedeszre, mely veszedelemben
Forgasz e' nyomórult tengerebe,²⁰⁷
1055 Nem sok helja, hogy mégy pokol fenekebe,²⁰⁸
Kerlek most, Volfgangus, szállj egyszer szivedbe.²⁰⁹

Hol van, teged kerlek, most a te Istened,
Hol vagyon elobeni s régi szent életed,²¹⁰
Hát nem keresede örök üdvőseged,²¹¹
1060 Íme, majd pokolra megyen a te lelked.²¹²

Olvasd meg levelét szerelmes Atyádnak,²¹³
Mellyben int tegedet, hogy a' gonoszságnak
Ne add magad, hanem aitatosságnak,
Maskent te lakosa nem lesz menyorságnak.

²⁰² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁰³ kelek [Emendáltuk.]

²⁰⁴ győndolok [Emendáltuk.]

²⁰⁵ gyondom [Emendáltuk.]

²⁰⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁰⁷ nyunórult [Emendáltuk.]

²⁰⁸ megy [Emendáltuk.]

²⁰⁹ szal egyeszer szivebbe [Emendáltuk.]

²¹⁰ holy [Emendáltuk.]

²¹¹ hat [Emendáltuk.]

²¹² [A szöveg alatt, a lap alján díszes tollpróba látható.]

²¹³ levelet [Emendáltuk.]

- 1065 Tegedet pediglen, gonosz Lucretia,
Mire vitt Venusnak gonosz tarsasaga,
E' nyomorult világ buja kevansaga,²¹⁴
Hogy adod magadot a fajtalansagra?
- 1070 Te vagy veszedelme ezen ifiunak,
Ez leg főveb oka ő gyonoszsaganak,
Nem enged el az ő altatlansaganak,
Hanem fejet hajtasd Venus dardajanak.
- 1075 Azert parancsolom, hogy öltözel gyazba,
Es mingyarast be meny te a szent kalastromba,
Az apáczakhoz, holott paenitentiaba,²¹⁵
Gyakorolyad magad szernyű siralomba.

SCENA DECIMA

Judas tradit Christum triginta argenteis Principibus Sacerdotum.

JUDAS

- En bizony meg untam Christusnak szolgálni,
Mert semit nem akar ő nekem fizetni,
Csak eladom őtöt, osztan gazdagulni
1080 Fogok s e vilagon sok kencset gyűjteni.²¹⁶

Mert ha meg sokaig Christussal csavargok,
Jobban megrakodik kontosom foltokkal,²¹⁷
Pungam nem terheli garas mariasokkal,²¹⁸
A fejem sem győzől jo Pipei Borbol.

DIABOLUS

- 1085 Judas, mit törődöl, talam nincsen penzed?

JUDAS

De honan, mert az en mesterem efelet
Csak semire becsül, ra sem veti szemet,
Csak azon farasztya naponkent elmejet,
Hogy meg üdvözitse az elveszet nepet.

²¹⁴ vilg [Emendáltuk.]

²¹⁵ holvott [Emendáltuk.]

²¹⁶ gűtteni [Emendáltuk.]

²¹⁷ fotokkal [Emendáltuk.]

²¹⁸ gras [Emendáltuk.]

DIABOLUS

1090 Eppen en most jarok a' fő fő Papoknál,
Holott nagy sinatott hallék Caiphasnál,²¹⁹
Egy embert keresnek, s arra te jo volnál,
Hogy Christust kezekbe adnad, s gazdagulnal.

JUDAS

Ha sok penzt adnatok, majdon gondolkodnam.²²⁰

DIABOLUS

1095 Annyit adnak, *hogy* te aztott el nem költőd.²²¹

JUDAS

Hát, én aztot vallyon hogy vihetnem véghez?

DIABOLUS

A Fő papok mostan a' tanaczba vadnak,
Jere be hozajok, mingart rajtad kapnak,
Csak jelencs meg magad penzel, meg fogadnak.²²²

(Intrat Judas ad Concilibulum.)

JUDAS

1100 Jo napot kevanok a nemes Tanácsnak,²²³
Ha series lenne ti meltosagtoknak,²²⁴
Vagy két szott szolanek Chaiphas Uramnak.

CAIPHAS

Nem banom, csak hamar mire van szandekod,
Jo szivel szolgalunk hát, mi te akaratod.²²⁵

JUDAS

1105 Sido nemzetsegnek fő tanacs Urai,
Ez Jerusalemnek okos directori,
En a Jezust nektek akarom eladni,
De ugy, ha *ti* is job akartok fizetni.²²⁶

²¹⁹ halek [Emendáltuk.]

²²⁰ gyondolkodnam [Emendáltuk.]

²²¹ hogy hogy te [Emendáltuk.]

²²² fogyadnak [Emendáltuk.]

²²³ keva nok; Tancsnak [Emendáltuk.]

²²⁴ lene [Emendáltuk.]

²²⁵ hat [Emendáltuk.]

²²⁶ tuis [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1110 Mit kivansz, barátom, mond meg hamarsaggal,
Meg adguk te neked, csak *szólj* igazsággal.²²⁷

JUDAS

Nem kerek egebet harmincz ezüst penznel,
Keves üdő alatt kezeteknek leszen.

CAIPHAS

Itt van, jo barátom, a 30 ezust penz,
Kolcsed egeseggel, kevanom, mert nem Rez.

JUDAS

1115 Kűlgyetek en velem szolgakot hamarsag,
Mert fekszik Jesusban igen nagy ravassag,²²⁸
Nincsen is ő bene egyeb, hanem nagy alnoksag,
Azért it ne kessünk, jőjön katonaság!²²⁹

CAIPHAS

1120 Eregy, szolga, sijes hamar az vardara,
Szolisd a' szazadost erre az orára,
Verjek meg a dobot Jesus fogasara,
Vitezek jőjenek mind mindgarast házamba!²³⁰

SERVUS (*ad Centurionem:*)

1125 Caipas, a' Tanacz Tegedet hivatnak,
Vitezekkel jőj el, erőst parancsolnak,²³¹
A dobos is jőjön, mivel a Jesusnak
Mentek fogására, hires messiásnak.

(*Accedit Centurio cum turba cliente.*)

CENTURIO

Jelen vagyok, uram, parancsolatodra,
Egész keszülettel akármi dologra.

²²⁷ szol [Emendáltuk.]

²²⁸ feksik [Emendáltuk.]

²²⁹ azért [Emendáltuk.]

²³⁰ házamba [Emendáltuk.]

²³¹ Vitezekkel vitizekel [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1130 Ihol ez emberrel mindgyárt el mennyetek,
Kit megmutat nektek, jól meg kötőzzétek,
Kötözve Ipamhoz, Annáshoz vigyétek,
Csak meg ne ölljitek, nem banom, verjétek.

CENTURIO (*ad Millites:*)

1135 Mostan, jó vitézek, fel fegyverkezetek,
Lanczokkal s dárdakkal mind készen legyetek,
Mert egy tolvaj után kell nektek mennetek
Velem edgyűt, azért semmit ne fellyétek!

JUDAS

Jertek ell, hát velem, jó vitéz katonák,
Mennyűnk el utánna, mert őt sokan várják,
Mivel királlyágra őtöt Candidállyák.

CENTURIO

1140 Igen, szép csendesen mennyűnk hát utánna,
Ne zajogjon senki, hanem láb ujára
Alvajárjon minden, s Judásra vigyázva,
Seréngen lodullyunk csak szép alattomba.

SCENA UNDECIMA

*Volfgangus et Lucretia deliberant quomodo continuare possint magnum amorem,
monetur a Christo, qui iterum decipitur.*

VOLFGANGUS

1145 Oh, melly szomoruság éré el szivemet,
Hogy nem folytathatom veled életemet,
Csak bunak s bánatnak hajtom a fejemet,
Mert többé nem látom ékes szemellyedet.

LUCRETIA

1150 Bizonyal meg vallom, törődöm e dolgon,²³²
Soha nem lesz nékem semmi vigasagom,
Nem hittem volna, hogy múnköt meg válaszszon
Felséges király, és így meg gátolyon.

²³² törődöm [Emendáltuk.]

De meg is tanáltam én egy mesterseget,
Mi keppen folytassuk edgyút életünköt,
Hogyha meg fogadod nékem beszédemet,
1155 A szomorúságtól megmented fejedet.

VOLFGANGUS

Hogy ha te meg mondod ügyekezetedet,
Bizonyal bé töltöm mindenben kedvedet.

LUCRETIA

Aszt mondom, ameddig király parancsolya,
Hogy mennyek a szoros penitencziara,
1160 Azon apáczáknak setet klastamába,
Alattomba szőkjünk el német országba.

Hogy házastársam vagy, ottan azt hazudgyuk,
Mindgyárt jobban leszen nekünk állapotunk,
S magunk szándekunkot mind jól folytathattyuk.

VOLFGANGUS

Hát, mivel táplállyuk mű gyenge testünköt,
1165 Hogy veszedelembe ne vessük eltünköt,
Mert ott bizonyára nem tárt senki münköt,
Ketseges dologba vettyük a fejünköt.

LUCRETIA

Hiszem elég kéncse vagyon az Atyádnak,
1170 Abbol, a mint illik, rakjunk fel magunknak,
Foglalhatunk azal szállást hajlekunknak.

Hiszem, ha mű ottan meg úsmerkedhetünk,²³³
Tisztelik minnyájon szép uri személyünk,
S azoknál is leszen nekünk becsületünk.

(Apparet Christus et Beata Virgo Volfgango.)

CHRISTUS

Oh, te gondolatlan, goromba iffiu,
1175 Mire vive teged a nagy alnoksagu
Világ? Hát nem tudod, mely nagy csalárdságu,
Fő képpen te hozzád gonosz ravaszságu!

²³³ <Azo> Hiszem

- 1180 Melly igen megszeged fogadott hitedet,
Mellyel kötelezed hozzám eletedet,²³⁴
Szerelmes Anyámnak ajáltad ügyedet,
Még is mind elhagyal engem, Istenedet.
- 1185 Mond meg, kerlek, teged, s kényszeritlek arra:
Én vagyok-e Jesus, örök Isten fia,
Te drága lelkednek édes megváltója,
Ki teged akarlak vinni menyországba?
- 1190 Nem, de nem ez a te Szűz Anyád, Maria,²³⁵
Menyei Angyalok ékes királynéja,
Kire magad bizád, mint aldott dajkára,
Szegén bűnösök kegyes szolgálójára.
- Tehát egy fertelmes Aszszonynak miatta
El hagyatom tőled, világ megváltója,
Ki mindeneknek vagyok bölcs kormányozója,²³⁶
Elevenek s holtak itilő birája.
- 1195 Volfgangus, halgasd meg, kerlek, kérésemet,
Ne vesd meg mostan az én szép intesemet,
Ved bé te szivedbe kegyes kegyelmemet,
Ne ujjisd meg többbe az én gyötrelmemet.
- 1200 Ime, en teneked mindgyárt meg engedek,
Az en Szent Atyámtól bocsánatott nyerek,
Szerelmes Anyámmal erted esedezek,²³⁷
De te bűneidért siránkozást kérek.
- 1205 Térj vissza, hát, kérlek, az Atyád házához,²³⁸
Aki csak meg nem hal, téged ugy ohajtoz,²³⁹
Kérj bocsánatott, már ez árnyek világhoz²⁴⁰
Ne ragazkodgy tovább mulandoságához.

²³⁴ életetdet [Emendáltuk.]

²³⁵ MARIa [Nagyobb betűvel kiemelve; elhagytuk.]

²³⁶ mindeneknek [Emendáltuk.]

²³⁷ Anyámnak <de> erted

²³⁸ Tér [Emendáltuk.]

²³⁹ hal [Emendáltuk.]

²⁴⁰ Kér [Emendáltuk.]

1210 Te vissza mentedben uti társad lészek,
Minden lepesidre jó gondot viselek,
Csak meg lágyissanak ezen szép intések,
A te szülőidnél bocsánatot szerzek.

(Discedunt Christus et Beata Virgo.)

VOLFGANGUS

Oh, irgalmasságnak drága kegyesége,
Ime, szép intesed szívembe bé mene,²⁴¹
Nem lesz immár nalam világ szeretete,
Inkább vigyazok már én üdvösségemre.

(Comparet Mundus, Diabolusque Voluptas.)

MUNDUS

1215 Látom, te vig arczád meg kezdett hirvadni,
Velünk többre talam nem akarsz vigadni.

VOLFGANGUS

1220 Vagy annak oka, miért szomorkodom,
Mert már elvesztettem én ártatlanságom,
Meg jelenék nekem szerelmes megváltóm,
És szememre hánya sok gonoszságomat.

VOLUPTAS

Kerlek, ne higgy néki, mert csak fantasia,
Az ördög az embert sokszor meg trefállya,
Hogy inditna őtöt bura és bánatra,
De nem kell vigyázni az ő szavaira.

MUNDUS

1225 Hiszem, iffiu vagy még sokáig, elhecz,
Penitentiara akar mikor mehecz,
Hiszem egy szóval is contriciat tehecz,
Melyel bűneidert eleget fizethecz.

DIABOLUS

1230 Csak szemfény vesztés volt az a te latásod,²⁴²
Hidd el, azt okozta sok gondolkozásod,
De próbáld csak, légyen velünk vigaságod,
El enyeszik mindgyárt nagy szomorúságod.

²⁴¹ szívénbe [Emendáltuk.]

²⁴² veztes [Emendáltuk.]

VOLFGANGUS

1235 Meg hiszem, barátom, hogy csak szem fény veztés,
Fántásia miat valo ijédezés,
En pedig Istennél nem vagyok olly kedves,
Mert csak a szenteknek adatik jelenés.

(Recedit Mundus et alteri et Volfgangus invitatur ab amico.)

SERVUS

Jo napot kívánok, te urasagodnak,
Terhére nem leszek talám nagyságodnak,
Expressussa vagyok egy nagysagos Urnak.

VOLFGANGUS

1240 Csak hammar mond elő, mi a kívánságod?

SERVUS

Mi kegyelmes urunk a házához híjja²⁴³
Az Urfit s Lucretiát szivesen el várja.

VOLFGANGUS

1245 Szivesen fogadom invitatióját,
Bizonnyal bé töltöm ebben akarattyát.
Szollitsátok ide hammar Lucretiát!
Hát az Uraságok egessegben vadnak?

SERVUS

Isten jo voltabol most igen jol vadnak.

(Comparet Lucretia et Volfgangus dicit:)

VOLFGANGUS²⁴⁴

1250 En tegedet, szivem, azért hivatalak,
Mú jo emberúinkhöz mulatságra hinak,
Azért kesedelem nélkül fogjunk utnak.

LUCRETIA

Elfogta nyavallya minden tagjaimot,
És így roszszul biztathatom én magamot,
Máskent nem vetnem meg a jo akaratott.

²⁴³ hazához [Emendáltuk.]

²⁴⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

VOLFGANGUS

1255 Egyedül is tehát talam csak el mégyek,
Annak az embernek becsülletett tészek,
Veled is az után eleget lehetek.

SCENA DUODECIMA

*Christus valedicit Matri suae postea vadit in hortum,
ubi comprahenditur a Judaeis.*²⁴⁵

CHRISTUS

1260 Ime, én szerelmes és keserves Anyám,
Most bé tellyesedett az én végső orám,
Mind ellensegem fenyekedik ream,
A kikkel jot tettem, vermet ásnak alam.

Ime, milly igaz volt ama profecia
Simiontol, aki megmaradott vala,
Hogy a te lelkedet a tör által járja,
Melynek leszen oka fiadnak halála.

1265 Altal járta vala, midőn születtettem,
Mivel hely nem vala, hova testem tenném,
Csak hammar pediglen üldöztetni kezdém,
Más országra futni így kényszerítetttem.

1270 Altal járta vala, midőn a törvényből
Környül metéltettem nem ketelenségből,
Hanem egyedül csak magam jo kedvéből,
Emberekhez valo égő szerelemből.

1275 Altal járta akor is, midőn a városba
Elmaradtam vala tölled a templomban,
Mikoron kerestél nagy szomoruságban,
Farattam Atyámnak szent ákarattyába.

1280 Kőszönöm, szent *anyám*, sok fárattságidot,²⁴⁶
Hozám valo kegyes dalkájkodásidott,
Meg fizeti Atyam anyi sok munkádott,²⁴⁷
Ertem el szenvedett szomoruságidot.

²⁴⁵ Juddij [Emendáltuk.]

²⁴⁶ [Az *anyám* kifejezés kimaradt a kéziratból. Csíksomlyói analóg jelenetek alapján pótoltuk.]

²⁴⁷ [Az *anyi* szó a sor fölé besúruva.]

Engemet ne sirass, mert Atyam akarja,
Hogy adgyam magamat világ váltságára,
Fel támadok is meg, meg lácza harmad napra,
És ülök Atyámnak ujjonnan jobbjára.

MARIA

1285 En szerelmes fiam, immár hova lésezek,
Szomorúságim közt én hová siessek,
Tudom, e világon, hogy helyet nem lőlök,
Nem tudom az után, szegény, mit remeljek?

1290 Valóság, hogy érted eleget szenvedtem,
Hideget s meleged eleget érzettem,
Egyiptusba futni kéntelenítetttem,²⁴⁸
Mind ezeket pedig meg sem említettem.²⁴⁹

1295 Kerlek azért mostan, szerelmes gyermekem,
El ne felelkezel, mert meg hasad szivem,
Élnem e világon mi haszna kivüllöd,
A' ha még lehetne, hogy a te kereszted
Lenne közös velem, minden szenvedesed.

1300 Meg bocsás, szent fiam, hogy ha eletedbe
Ugy, mint igaz Anya, nem jártam tisztembe,
Jo gondot teread kús gyermekesgedbe,
Hogy ha nem viseltem, bocsás meg mindenbe.

1305 Teread terjesze Atyád aldomásit,
Én is adom neked, Anyának áldasit,
Szorongatásim közt sok fohászokodásit,
Tekencsd meg Anyádnak szörnyű nagy banatit.

(Recedit Maria et Christus ad Discipulos:)

CHRISTUS²⁵⁰

Közelit az orám, hogy egyszer szenvedgyek,
Az el veszet népért es eleget tegyek,
Jertek tanítványim, ahová én megyek.²⁵¹

²⁴⁸ keteleim tette<t>m [Emendáltuk.]

²⁴⁹ meket [Emendáltuk.]

²⁵⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁵¹ ín [Emendáltuk.]

PETRUS
1310 Ne fély, Uram, semmit, mert én ma melletted
Fel tamadok, hogy ha meghalok is érted.

CHRISTUS
Bizony, bizony, mondom, bennem ez étczaka²⁵²
Mind meg botrankosztok az ügyemet látva.

PETRUS
Uram, ha minnyájón meg is botránkoznak,
Engemet egyedül meg nem tantorítanak.

CHRISTUS
1315 Nem úgy leszen, Peter, amint te igyired,
Midőn a kakas szol, hallod, akkor beszély!

(Christus vadit ad Hortum.)

CHRISTUS
Kedves tanítványim, itten vigyázzatok,
Aitatos szivel itt imadkozzatok,
Imádságra helyet en tovább választok.

(Genu flexu in horto dicit:)

1320 Szerelmes Szent Atyám, tekencsd meg fiadot,
Mutasd meg énhozzám a te jó voltodot,
Véghetetlen kinnal tellyes poharadott
Tavoztasd el töllem, s ne itasd meg aztot!

(Recedit ad discipulos dormientes, dicens:)

1325 Miert, hogy alusztok, s velem nem vigyáztok?
Kelyetek fel mingyárt, és imádkozzatok!

(Iterum recedit ad locum Orationis dicens:)

Hogyha lehetséges volna, en Szent Atyám,
E pohárt meg innya épen elmulatnám.

(Recedit ad Discipulos:)

²⁵² mondom, <hogy> bennem

Soha nem aluszik a Sátán, tudgyátok,²⁵³
Még is olly nagy mélyen minnyájon alusztok.

(Iterum orat:)

1330 Atyám, edes Atyám, keszen az en Lelkem
Az én nepeimért, hogy ki oncsam vérem,
De a test erőtlén, azért segitcs engem,
Mert, ime, közelit az en ellensegem.

ANGELUS CUSTOS

1335 Ennek meg kell lenni, Atyád akarattya,²⁵⁴
Felyseged a pohárt hogy moston meg igya,
Meg segéll tegedett mindenben, azt mondgya,²⁵⁵
Te reád s világra van leg nagyob gondgya.

CHRISTUS

Legyenek mindenek, mint Atyám akarja.

(Recedit ad Discipulos. Surgunt Discipuli et veniunt obviam turbae.)

1340 Alugyatok bátron, a miglen akartok,
Mert el jött az ora, mellyet nem vártatok.

JUDAS *(ad Millites:)*

Többi között, akit meg csokolni fogok,
Ő léssen, de szűgseg, ra vigyazzatok!

CHRISTUS

1345 Ugy, mint a latorra, jőtők dorongokkal.
Miglen a Templomba voltam a Papokkal,
Senki nem üldőze illy nagy hatalommal.
Illy nagy sokasággal hát engem kerestek?

TURBA

Igen is, tegedett, ha te vagy a Jesus!

CHRISTUS

En vagyok.

(Hic cadunt retrorsum.)

²⁵³ aloszik [Emendáltuk.]

²⁵⁴ lenni <fely> Atyád

²⁵⁵ megsegell [Emendáltuk.]

1350 Még is kenszeritlek, hogy tű kit kerestek,
Illy nagy fegyveresen kire ügyekeztek?

TURBA

Nazárethi Jesust, meg mondok, keressűk.

CHRISTUS

En vagyok, meg mondám, ha engem kerestek,
Ezeket bekevel tehát ereszsztétek!

JUDAS (*osculatur:*)

Údvöz légy, oh, Rabi, edes, jo Mesterem!

CHRISTUS

1355 Judas, jo baratom, hát te Mesteredett
Csokkal árulod el, a te Istenedet?

CENTURIO

1360 Bátron, jo vitezek, mostan forgodgyatok,
A parancsolatban hiven el járjatok,
Parancsolom néktek a tű hadnagyotok,
Egy szivel, lelekel reá rohanyatok.

PETRUS

Tartozzál te, Marcus, odavan a fűled,
Mivel mesteremre emelted a kezed.

CHRISTUS

1365 Ted visza fegyvered, Péter, hűvelyebe,
Tudode, valaki öltőzik fegyverbe,
Fegyverrel vesztődik annak az élete.

(*Hic ligant.*)

LICTOR PRIMUS

Mivel nekűnk vagyon nagy parancsolatunk
Ezen ember felől, kit ha meg foghatunk,²⁵⁶
Erössen meg kőssűk, parancsollá urunk,²⁵⁷
Hadd ereze kezűnk, mivel nem királyunk.²⁵⁸

²⁵⁶ [Az *ember* szó beszűrva.]

²⁵⁷ kőssűk [Emendáltuk.]

²⁵⁸ had [Emendáltuk.]

- LICTOR SECUNDUS (*eundo dicit:*)
 1370 Probálljuk meg őtöt, alnokság hajlekát,
 Mig viszsűk az uton, dobollyuk a hátát.²⁵⁹
- CENTURIO (*ad Annam:*)
 Ime, idehoztuk kötve azt a latrot,
 Aki ellenetek annyit karomkodott.²⁶⁰
- ANNAS (*ad Christum:*)
 1375 Hát, csak egyedül vagy, hol a tanitványid?²⁶¹
 Annyira becsűltek s hirdettek tiéid,
 Láczik, hogy ki voltál, mert soha társaid²⁶²
 Elnem hattak volna, de vannak okaid.
- 1380 Mond meg, honnan vetted te bölcseségedett,
 Hol vannak most, akik követtek tegedett,
 Talam el küldötted gyűjteni sereget,
 Vagy talám minnyájan el hattak tegedett?²⁶³
- Hogy a népet tanisd, kitől van hatalmad?
 Hol s miket hazudtál, mind az okot meg vald!
- CHRISTUS
 1385 Nyilván tanítottam a sinagogában,
 Én nem tanítottam senkit allattomban,
 Jelen voltak ezek praedicálásomban,
 Tegyenek erettem bizonyysagot abban!
- (*Hic impingit alapam.*)
- SERVUS (*Pontificis dicit:*)
 Hát te, gonosz tévő, így felelsz a Papnak?
- CHRISTUS
 1390 Ha gonoszt szollottam, bizonisd meg, jobb lesz,
 Ha pedig igazat, miért hogy pofon versz?
- CENTURIO
 Azt meg erdemletted, s ollyat többet is nyersz!

²⁵⁹ hatat [Emendáltuk.]

²⁶⁰ karonkodot [Emendáltuk.]

²⁶¹ Hat [Emendáltuk.]

²⁶² laczk [Emendáltuk.]

²⁶³ minnyájba [Emendáltuk.]

ANNAS

Meg kötözven őtöt es jo vigyázással,
Vigyétek el innen Caipháshoz által.²⁶⁴

(*Eundo ad Caipham.*)

LICTOR TERTIUS

1395 Most kedvedre sétálsz a város utczáin,
Jelengeted magad urak palotain.

LICTOR QUARTUS

Szaporán, ne késsél, Caiphas igen vár,²⁶⁵
Mert tegedett látni régtől fogva kívánt.

LICTOR QUINTUS

Talám itt akarnál maradni ebédre,
Caiphas invitál, lehesz nagy kedvére.

LICTOR SEXTUS

1400 A hajánál fogva vonnyátok az uton,
S üssétek a hátát, annyit ne tátogjon!²⁶⁶

SCENA TERTIA DECIMA

Exit Amicus cum Servis et Wolfgangus sequitur salutaque eum.

VOLFGANGUS

Szerencsés jó estvét kívánok te néked,²⁶⁷
És révéleáalom szép uri szemeltyed,
Ime, már eljöttem, amint volt kéresed.

AMICUS

1405 Isten hozott ide, kedves Wolfgangusom,
Rég az ideje már, szivemből kívánom,
Hogy veled lehessen egy kús multságom,
Hát a Lucretiat miért nem hozád el?

VOLFGANGUS

1410 En örömet őtöt ide hoztam volna,
De mint veszem észre, tagjait fájlallya.

²⁶⁴ vigyetek [Emendáltuk.]

²⁶⁵ késsel [Emendáltuk.]

²⁶⁶ üssetek ahatat [Emendáltuk.]

²⁶⁷ esvét [Emendáltuk.]

AMICUS

Nosza hát, csak gyorsan, szolgák siessetek,
Ó bort az asztalra elegett tegyetek.²⁶⁸

SERVUS AMICI

Uram, itt mindenek immár készen vadnak,
Csak a heja, hogy már kezgyűnk az itálnak.

AMICUS

1415 Kedves Volfgangusom, ülly az asztal főre,
Örvendek, hogy jöttél ide örömemre!

Hallode, pohárnok, parancsolom neked,
Ha pohár üresül, mindgyarást meg tölcsed!

VOLFGANGUS (*simulabit se tristem dicens:*)

1420 Nem tudom az okát szomorúságomnak,
De ugy el lankadott ereje tagomnak,
Már csak az a héja, *adjam* magam bunak,²⁶⁹
Ha csak nem parancsolsz a musikásoknak.

AMICUS

Rajta hát, huzzátok, tú musikátokat,
Vidámicsátok meg szomorúságinkot.²⁷⁰

VOLFGANGUS

1425 Nosza hát, czifrázzuk magunkot rosákkal,
Ne légyen oly mező, mellyet bujasággal
Bé ne tőcsűnk, es a testi kivánsággal,
Magunk elegiccsűk világi hivsággal.

1430 Talám elégseges lészen multságunk,
Holnap is adatik mód, hogy vigadozzunk.

AMICUS

Vessetek szaporán Volfgangusnak ágyat,
Mert szomorúságtol, mint látom, meg bádgyat.

(*Decumbentibus et abdormientibus cantat Angelus custos, qua
sinita descendet fulmen et ambo prosiliente lectulis.*)

²⁶⁸ asztarra [Emendáltuk.]

²⁶⁹ agyam [Emendáltuk.]

²⁷⁰ vidámicsatok [Emendáltuk.]

ANGELUS CUSTOS²⁷¹

Kelly fel már mély álmodból s világ hivságiból, en Volfgangusom!²⁷²
Serkeny fel már, mert pokol vár, egyetlen egy alakom!

1435 Figyelmesz szavaimra s őrző Angyalodra, én szerelmesem,
Meg békéllyél Isteneddel, mert vár a veszedelem.²⁷³

Nyisd fel szemidett, nezed az egeket, kérj kegyelmet,
Te Istened int most téged, hogy meg tisztisd lelkedett!

1440 Terj meg most, Istenedre kerlek, teremődre, meny jó életre,
Ebregy fel, hammar kely fel, viselly gondot lelkedre!

Többe nem serkentlek, mert mindgyárt érkeznek a te hoherid,
Kik testedett es lelkedett pokolra majd elviszik.

AMICUS

Jesus, Maria, Joseph!

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, hol vagy, Lucretiam?

(*Sonabit tuba et infernalis Pluto clamabit:*)

PLUTO²⁷⁴

1445 Itiletre, Itiletre!

AMICUS

Mi lehet e, kerlek, kedves, jó barátom,
Hát, te aluszole, kedves Volfgangusom,
Nem veszed e észre, most mi dolog vagy²⁷⁵?

1450 Talám már jutottunk az utolsó napra,
Melyen tűzött bocsát Isten ez világra,
Talám ez a jele a világ végének,²⁷⁶
Istentől mondando kemény itiletnek.

Egyedül csak azért bánom bűneimet,
Hogy meg bantottam az én jó Istenemet,

²⁷¹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁷² [Az *álmadbol d*-je a sor fölé besúrvva.]

²⁷³ békéllyel [Emendáltuk.]

²⁷⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁷⁵ vagy [Emendáltuk.]

²⁷⁶ vegenek [Emendáltuk.]

1455 Nem hogy el vesztettem szép údvösseget,
Avagy kárhozatra vettem lelkemet.

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, hol vagy, Lucretiam?

AMICUS

1460 Szerelmes Istenem, en gonoszságimot
Csak azért fajlalom, hogy te josagodott
Anyira meg bántám, te meltoságodott.

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, én szerelmesem, hol vagy, Lucretiam?

(Exhibunt Daemones portantes Lucretiam.)

DIABOLUS

Férre, férre, meg kaptuk, amit rég kerestünk.

LUCRETIA

Jaj, én boldoktalan, mi kepen kenlodom!

(Deponitur in medio Lucretia et omnes in Volfgangum conjiciunt oculos.)

PLUTO

1465 Ez a mindenható Istennek igassága, melyel megítelte ezen bűnös
Aszony állatot, Lucretiát, ezen Volfgangusnak szeretőjét, azért,
hogy mind ketten az utálatos, buja szeretetben három egész esz-
tendőig inkább meg maradtak, hogy sem meg nyitottak volna a
fűlőköt az Isteni sugárlásokra. Azért az örök igasságtól mind ketten
testestől, lelkestől pokolra vettettek, akik ottan vég nélkül örökön
1470 örökké égni fognak, ha tű is²⁷⁷ így cselekeztek, tű is így büntetődtek.

(Item ad Volfgangum.)

Meg mondom, hogy el nem nyered mennyországot,
Soha nem éred meg te boldogságodot,²⁷⁸
Mert inkább szeretéd a rút bujaságot,²⁷⁹
És könnyen fogadád a mű szavainkot.

²⁷⁷ így [Emendáltuk.]

²⁷⁸ nered [Emendáltuk.]

²⁷⁹ arut [Emendáltuk.]

1475 Hidd segetsegul most tehát Isten Anyát,
Kerleld meg, ha lehet, mostan az Isten Annyát.²⁸⁰
Bezeg van most modod, hogy Lucretiaval
Szived elegidhesd testi kívánságal.

DAEMON SECUNDUS

1480 Régen el keszitók a harapo fogot,
Mellyel le szaggattyuk csontodrol husodott.

DAEMON TERTIUS

Mit keshódúnk itten, vessúk a pokolba,
Hadd kenlodgyék ottan a kénkőves toba.²⁸¹

DAEMON QUARTUS

Nem kell igen sokat már óvélla kesni,
Hanem a pokolra *le kell* taszítani.²⁸²

DAEMON QUINTUS

1485 Nosza, Volfgangust is tegyúk fel már oda,
Lassuk meg, izzad-*e* vagy nem az odala?²⁸³

(Opponent Volfgangum penes Lucretiam et abripiunt ambos ad inferum, ubi in cruciatibus Volfgangus cantabit deplorans suam sortem:)

CANTUS VOLFGANGI

Jaj, nekem, ki estem
E sebes langba
Melyseges kinba,
1490 Jaj, őróke it kell maradnom,
Jaj, nem lehet ki szabadulnom,
Jaj, e nagy tűzbe, jaj, e nagy fűstbe
Nincs mit tenem, fel kell vennem,
Jaj, hogy nem lehet meg halnom.

²⁸⁰ kereld [Emendáltuk.]

²⁸¹ had; kenlodgyek [Emendáltuk.]

²⁸² lekel [Emendáltuk.]

²⁸³ izade [Emendáltuk.]

1495 Atkozom s utálom
Sok vigaságim,
Rut bujaságim,
Melyek miatt itten pokolban
Kinlodnom kell e sebes langban,
1500 Jaj, atkozott volt, ki fel nevelt volt,
Aki világra hozott, s ily bura
Kis koromba, hogy meg nem őlt volt.

Csak egyszer, s ne többször,
Kegyelmet nyernék,²⁸⁴
1505 S meg szabadulnék,
Soha többbe en nem vétenék,²⁸⁵
Bizonyoson jamborul élnék,
Isten igijét és hirdetőjét
Bé fogadnám s meg utálnam²⁸⁶
1510 Angyalomnak kegyes intesit.

SCENA QUARTA DECIMA

Christus ducitur ad Caipham.

CENTURIO

Ihol az uj királly, előtted vagyon már,
Kit, ha meg őletcz is, nem lesz igen nagy kár.

CAIPHAS

Amely nagy örömmel most be tellyesedtem,
Hogy allani latlak, Christus, en előttem
1515 Kötözve, mert rollad sokakat értettem,
Mindenfele teged eddig kerestettem.

Hogy kezünkbe estel, én aztot kivántam,
Kivansagom *be is* tellyesedett, látom,²⁸⁷
Talam ugy fog lenni, amint allitottam,
1520 Rut halállal meghalsz, amint profetáltam.

²⁸⁴ nyernek [Emendáltuk.]

²⁸⁵ sóha vetének [Emendáltuk.]

²⁸⁶ abé fogadnam [Emendáltuk.]

²⁸⁷ kivansagombeis [Emendáltuk.]

Honnan valo vagy te, nepek holditojá,
Hires orszagunknak egybe zavarója,
Hazánk törvényének eppen elrontója,
Egesz Izraelnek hamis amitoja.

1525 Valamit e gonosztévő ellen tudtok,
Nyilván es igazán mingyárt ki mondgyátok!

TESTIS PRIMUS

Csak egész földön hatalmát mutattya,
És az egész népet magához holdittya,
Seregestől Izraelt maga után fonnya,
1530 És magát, mint király, sokszor imádtattya.

TESTIS SECUNDUS

Ez a szombat napot semmire becsülte,
Ha valaki őtől erről megintette,
Aztot meg csufolta s meg is fenyegette,
Isten fiának is ő magát nevezte.

TESTIS TERTIUS

1535 Hát, mi nagyobb dolog, minap is azt mondá,
Salamon templomát könnyen elrontana,
Harmad napra pedig viszontag fel rakná.

Talám ugy is akart, midőn siránkozott,
Varos romlasarol rossz jövőndőt mondott,²⁸⁸
1540 Meg egy kő a kővön nem marad, így szollott,
A földig le hánnyák, ekint hazudozott.²⁸⁹

CAIPHAS

Felej meg, o, Christe, ezekre a szokra,
Mellyeket tenéked hánnak az orrodra,²⁹⁰
Ha tehát nem felelsz semmit mind ezekre,²⁹¹
1545 Kenszeritlek teged az élő Istenre:²⁹²
Ha Isten fia vagy, mond meg vegezetre.

²⁸⁸ modott [Emendáltuk.]

²⁸⁹ hannak [Emendáltuk.]

²⁹⁰ hannak [Emendáltuk.]

²⁹¹ felesz <ezek> semmit [Emendáltuk is.]

²⁹² élő [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Te mondad, én vagyok, en is mondom néktek,
Ez után az Isten fiát szemlelitek,
Az Istennek jobján úlni meg rettentek,
1550 Azon, amit mostan rozszul cselekesztek.

CAIPHAS

Ime, karomkodik, nem kell több bizonyság,
Mi tetczik, tűnéktek, felej meg, sokaság!

TURBA

Méltó bizonyára, melto a halalra!

CAIPHAS

1555 Nohát, most vitezek, jól meg kötőzétek,
Pilatushoz innen csak hammar vigyétek,
Uccákon hordozván mindenütt verjétek,
Es teli torokkal halálra kérjétek.²⁹³

CENTURIO

1560 Jere Pilatushoz, majd meg koronázunk,
A királlyi polczra majdon fel taszitunk.²⁹⁴

MILLES PRIMUS

Siess hammar, hiszem most jo herre viszünk,
Ahol uraságnak a helyére fel teszünk.

MILLES SECUNDUS

Üssed, ha nem megyen, semmit ne felly tölle,
Végezünk el, a mit meg irtak fellölle.

MILLES TERTIUS

1565 Meg follytotta őtőt ama sok ravaszság,
Meg bolondította királlyi kivánság.

MILLES QUARTUS

Majd el marad tölle a kivánt királlyság,
Minden dolga ennek merő balgatagság.²⁹⁵

²⁹³ kerjétek [Emendáltuk.]

²⁹⁴ poczra [Emendáltuk.]

²⁹⁵ bajgatagság [Emendáltuk.]

MILLES QUINTUS

1570 Kerlek, pajtás, *csapd* meg jól még egyszer arrul,²⁹⁶
Ha azt nem állhatya, tudod, hogy meg mordul.²⁹⁷

SCENA QUINTA DECIMA

Negatio Petri.

ANCILLA PRIMA

Bizonyára te is ez emberrel voltál,
Akinék jutalma leszen csak a halál.

PETRUS

Álmat lác, jo leány, nem tudom, mondasz!²⁹⁸

ANCILLA SECUNDA

Nyilván mondom, te is, hogy azok közül vagy.

PETRUS

1575 Hidd el, aszony állat, bizony nem úsmertem,²⁹⁹
Mert en, ha valahol ötöt észre vettem,³⁰⁰
Szorgalmatosaggal meszúre kerültem,
Mint hogy hiritől is testemben reskettem.

MILLES SEXTUS

1580 Ne tagad, barátom, mert láttunk ő velle,
Nem de nem te valál geczemanyi kertbe?
Hogy urad meg fogok, velünk jővel szembe.

PETRUS

Atkozott a fejem, hogy ha velle voltam,
Isten ugy segejjen, soha sem is láttam,
Geczemányi kertbe soha sem is jartam.

(Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri.)

1585 Jaj, most veszem észre, mely nagyon vetettem,
Es az en lelkemet bűnnel meg sertettem,
Pokolra vetettem.

²⁹⁶ csab meg [Emendáltuk.]

²⁹⁷ Haaszt nél alhatya [Emendáltuk.]

²⁹⁸ Almat [Emendáltuk.]

²⁹⁹ Hidd el el [Emendáltuk.]

³⁰⁰ otöt [Emendáltuk.]

- 1590 Jo mesterem ellen gonoszt cselekedtem,
Mert fogadásomnak eleget nem tettem,
Es be nem töltöttem.
- Fel fogattam vala, hogy meg nem tagadom
Az en Christusomot, bizonyosan tudom,
S mindenűtt megvallom.
- 1595 Ime, még is mire vive a félelem,³⁰¹
Szolgak szavaira, ime, hamis hitem³⁰²
Történek esetem.
- Mellyre nevezve, Uram, meg vallom, Judásnál
Nagyobbat vétettem a hamis kalmárnál
És irigy sidoknál.
- 1600 Mert három kerdesre háromszor tegedet
Én meg tagattalak, edes mesteremet,³⁰³
S meg szegém hitemet.
- Mellyet szivem szerent keservesen bánom,
Sűrű kőny hullással bűneim meg vallom,³⁰⁴
1605 Hozzád folyamodom.
- Ne utáld te tölled el partolt szolgadott,
Ne sajnáld őtölle irgalmasságodott,
Nezd véres ruhádott!
- 1610 Ha a magos Egből ide le szállottál,
Keservesen kerlek, töllem ne távozá, l,
Es ne iszonyodgyál!
- En bűnős lelkemnek, szent testednek vére
Legyen tisztítója, jutalma és bére,³⁰⁵
Végre üdvössége.
- 1615 Uram, ne nézd az en undok vetkeimet,
Hanem tekincsd annyi sok szenvedesedett,
Ertem folyt veredett.

³⁰¹ felem [Emendáltuk.]

³⁰² hűtőm [Emendáltuk.]

³⁰³ tagattalak <sz> edes

³⁰⁴ hallással [Emendáltuk.]

³⁰⁵ bere [Emendáltuk.]

1620 Bocsásd meg vetkemet, mert nagyon vétettem,
Mint jó Mesteremet, szivemből követtem,
Vetkemet könyvezem.

Azert utollyára, edes, jó orvosom,
Bűnöm rutságából vigy ki, én Krisztusom,
Szerelmes Jesusom!

SCENA SEXTA DECIMA

Christus praesentatur Pilato.

MILLES PRIMUS

1625 Loduly, mert meg untam már veled sétálni,
A város utczáin idestova járni.³⁰⁶

MILLES SECUNDUS

Meg ládd, Christe, hogy ma patkopénszt is fizecz,
Mert te ennyi járást soha nem erdemlesz.

CENTURIO (*ad Pilatum:*)

1630 Annás és Caiphas együt a vénekkal,³⁰⁷
Te hozzád küldöttek ezel a bűnössel,
Halalra kivanyák, mivel sok vetkekel
Rakva tanáztatott iszszonyu bűnőkkel.

PILATUS

1635 Hat ti, ez emberrel valyon mit csináltok?
Talam szanszandekkel gyilkosok akartok³⁰⁸
Leni, hogy oly rutul ötöt rongaljátok,³⁰⁹
Szententia nekul, hát hogy hurczoljátok?³¹⁰

Mert a ki judexnek jurisdicchiojat
Usurpalja, bizony meg űti az inát,³¹¹
En is ennek meltan meg venném az árát,³¹²
Ha nem rexppectalnam magam dignitasat.

³⁰⁶ varas [Emendáltuk.]

³⁰⁷ avenekel [Emendáltuk.]

³⁰⁸ ta<ma>lam

³⁰⁹ ot öt [Emendáltuk.]

³¹⁰ hat [Emendáltuk.]

³¹¹ innagt [Emendáltuk.]

³¹² venem az art [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1640 Tud meg azt, jó urunk, hogy ha gonosztevő
Nem let volna Jézus, a' nép hitegető,
Szegény ember leven, kiralyság kereső,³¹³
Itültre hozni nem volna ilendő.

PILATUS

1645 Hogy ha nagyot vétett mostan ellenetek,³¹⁴
Sententia előtt, mivel úgy veritek,³¹⁵
Vigyétek el őtöt, és a ti törvényetek³¹⁶
Mit dictal, a szerent őtöt itiljétek.³¹⁷

ANNAS

Meg van parancsolva, mi fejedelmunktól,
Senkit meg ne oljúnk tulajdon fejünktől.

PILATUS (*ad Christum:*)

1650 Te vagye sidok kiralya?

CHRISTUS

Magadtól mondod e, vagy mások felőlem
Mondotak efélét irigyul elenem?³¹⁸

(*Hic modicum pascet.*)

PILATUS (*ad Christum:*)

Talam azt gyondolod, hogy én sido vagyok?

1655 A te nemzetseged és a főfőpapok,³¹⁹
Hogy ha te elened excessit kaphatok,
Aadták a kezembe, mert vetkeid nagyok,³²⁰
Ugy bánjak teveled, valamint akarok.³²¹

Most azért jóvállom, mond meg rövideden,
Mit vétettél nekik oly szernyű keményen?³²²

³¹³ szegyen [Emendáltuk.]

³¹⁴ vetet ellenetek [Emendáltuk.]

³¹⁵ veritik [Emendáltuk.]

³¹⁶ vigetek [Emendáltuk.]

³¹⁷ itiljétek [Emendáltuk.]

³¹⁸ efelet ellennem [Emendáltuk.]

³¹⁹ nemztseged [Emendáltuk.]

³²⁰ vedkeid [Emendáltuk.]

³²¹ banyam [Emendáltuk.]

³²² vetetel [Emendáltuk.]

CHRISTUS

1660 Ha az en orszagom innen valo volna,
Az en nemzetsegem mellettem harczolna,³²³
Egynehany milio angyal kardot fogna,
Kezedbe adatni éngemet nem hadna.

PILATUS

Ha így van a dolog, tehát, király vagy te?

CHRISTUS

1665 Azt igazan mondod, mert en király vagyok,
Arra születtetem, tudgyak az angyalok,³²⁴
Ebben a profeták jeles bizonságok,
Megis magyarázták eztet a doctorok.³²⁵

PILATUS (*ad Judeos:*)

1670 Hivatalom szerent őtöt meg visgaltam,
Cselekedetiről meg egsaminaltam,
De halálra melto okot nem talaltam,³²⁶
Szavaiból őtöt igaznak talaltam.

1675 Azert a husvetba, mivel hogy szokastok,
Hogy egy gonosztevőt tú el bocsassatok,
Eztet el bocsatom, hogy ha akarjátok,
Mert en semi gonoszt bene nem talalok.

TURBA

Nem ezt, hanem Barabast!

PILATUS

1680 Fogjátok meg tehát, meg ostorozzátok,³²⁷
Tovisből koronát fejebe nyomjátok,
Mert olyan koronát erdemel kiralytok.

CENTURIO

Rajta, jó katonák, a mint hallottátok,³²⁸
A parancsolatból őtöt ne szannyátok,³²⁹
Kemenyen most őtöt megostorozatok!

³²³ mellenem [Emendáltuk.]

³²⁴ szüleltem [Emendáltuk.]

³²⁵ magyaráztatok [Emendáltuk.]

³²⁶ halarra [Emendáltuk.]

³²⁷ Fógjátok ostorozatok [Emendáltuk.]

³²⁸ katonák; halatok [Emendáltuk.]

³²⁹ szannyatok [Emendáltuk.]

MILLES PRIMUS (*Eundo*)

1685 Vajh, ki az Istennek templomat elrontod,³³⁰
Es harmadnap utan te ujonnan felrakod.

MILLES SECUNDUS

A kiralykorona, tudod, hogy illik,
Meljel majd fejedbe kezem helyhezteti.³³¹

(*Exeuntibus Milites cum Christo Pilatus ad pontifices.*)

PHARISEUS

1690 Retenetes dolog, mint fel bojdulytatok,
Egy ember mián *ma* eppen nem nyukhatok,³³²
Én vagyok a praeses Judei, *jol tudgyátok*,³³³
Ha olly dolog volna, nem biznám reatok.

1695 Ha rebelionak szikraja ő benne
Csaszar ellen volna, az en gondom lenne,³³⁴
Sok ezer vitesseg akkoron fel kelne,
De azaz ember is sok merget el nyelne.

CAIPHAS

1700 Az Csaszar adoijat valo, hogy tiltota,
Kiralynak is magat s Istennek modota,
Ezt az egész népis *fülével* halotta,³³⁵
Talam, hogy teljebe mostan meg tagadta.³³⁶

PILATUS

Nevetes dolgotok csak meg is gondolni,
Hog királyfi volna, lehetne tartani,³³⁷
De szegeny legennek magat arra adni,
Lehetetlen dolog *bolczebbel* probalni.³³⁸

³³⁰ Va [Emendáltuk.]

³³¹ keze<d>m

³³² mian na epepen [Emendáltuk.]

³³³ joltudgatok [Emendáltuk.]

³³⁴ ellenen [Emendáltuk.]

³³⁵ egyes fulevel [Emendáltuk.]

³³⁶ teljtebe [Emendáltuk.]

³³⁷ kilyalfi [Emendáltuk.]

³³⁸ bolczedre [Emendáltuk.]

1705 Sőt, inkább irigyseg, úgy laczik dolgotok,
E szegény emberről hogy úgy praesamnaltok,
Császár ellen menne, hogy is álmodoztok,³³⁹
Semmi apparatust nem latok, nem hallok.

1710 Hogy Isten fiának mondgya magát lenni,
Nehezen hihetem, mert oly indulati
Nincsenek ő neki semmi qualitassi.

ANNAS

Tud meg azt, Pilatus, ha ez igaz volna,
Senki ő ellene egy szót sem szollana,
Tegedet miatta nem is busitana,
1715 Közöttünk szabadon és batron jarhatna.³⁴⁰

Azert tegy eleget már hivatalodnak,³⁴¹
Mivel nem leszen jó vege a dolognak.

CAPRIHAS

Csudalkozom rajtad, miért fogod partyat,
Ne huzad s ne vonyad tovább causajat,³⁴²
1720 Hallottad már magad ő szaja vallasat,³⁴³
Ne szenved el az ő sok rut alnoksagat.

(Adducent Jesum Milites ad quos Pilatus.)

PILATUS

Hallam, bizonyara az ő feleletét,³⁴⁴
De azert nem melto, hogy veszese fejét.³⁴⁵
Hozzátok előmbe azt a szegény embert!³⁴⁶
1725 Kevansagtok szerent a ti kiralytokot
Meg koronaztatam, de mivel hogy oljan okot
Nem talaltam, halalra en őtöt nem sententiaztam.

Ime, az ember!

³³⁹ almádaztok [Emendáltuk.]

³⁴⁰ közöténk [Emendáltuk.]

³⁴¹ mar [Emendáltuk.]

³⁴² vonyod [Emendáltuk.]

³⁴³ mar [Emendáltuk.]

³⁴⁴ feleletet [Emendáltuk.]

³⁴⁵ fejet [Emendáltuk.]

³⁴⁶ Hozatok [Emendáltuk.]

TURBA

Feszid meg, feszid meg őtöt!

PILATUS

1730 De, mi gonoszt cselekedet?

TURBA

Feszid meg őtöt!

PILATUS

Az artatlan verre ha ugy szomjuhoztok,
Kivansagtok szerent ővele bannyatok,
Semi vetket bene en nem talalhatok.

ANNAS

1735 Ország ellen tamad, és valaki magát³⁴⁷
Isten gyanant tartya, meg adgya az árát,³⁴⁸
E' pedig mint isten szugattya hatalmát,³⁴⁹
Es Isten fianak hivattya magát.³⁵⁰

1740 Azert, hogy a torveny be teljesítették,³⁵¹
Annak folyta szerent ma fel feszítették!³⁵²

PILATUS (*ad Christum:*)

Vald meg igyenesen, honnan valo vagy te?

(*Christus tacet.*)

PILATUS

Az én kerdesemre, hát, te nem szolhacze,
Hogy hatalmam vagyon rajtad, nem tudode?

CHRISTUS

1745 Nem volna hatalmad semmi eletemre,³⁵³
Hogy ha onnan fellyül nem volna engedve,
És annak okáert, aki a kezedbe adott,
Annak, hidd el, sokkal nagyobb vétke.

³⁴⁷ orsag magat [Emendáltuk.]

³⁴⁸ arat [Emendáltuk.]

³⁴⁹ hatalmat [Emendáltuk.]

³⁵⁰ magat [Emendáltuk.]

³⁵¹ telje<s>its< >ek [A szóban több javítgatás van.]

³⁵² feszittessek [Emendáltuk.]

³⁵³ nen [Emendáltuk.]

PILATUS (*ad Judaeos:*)

Hogy ha lehet, Jesust mégis elbocsátom.

TURBA

1750 Ha ezt elbocsátod, a Császár barátod³⁵⁴
Nem lesz soha többbe, s az után meg bánod.

PILATUS

Ime, ez előtt én erőst megverettem,
Tetéjétől fogva talpig veszősztettem,
Szemetek lattara vérbe kevertettem,
Mégis benne okot halálra nem lőlttem.³⁵⁵

TURBA

1755 Mivel királyunknak merte magát tenni,
Akarki halálra meltonak itili.

PILATUS

Mégis el bocsátom, mivel semmi vetket³⁵⁶
Nem találok benne, valami esetet.

TURBA

Feszisd meg, feszisd meg őtőt!

PILATUS

1760 Hát, meg feszíttessem a tú kiralytokot?³⁵⁷

TURBA

Nincs nekünk királyunk, hanem csak csaszarunk,
Tiberius császár, ellyen a mű urunk,
Ellensege pedig hallyon meg – kiáltyuk!

PILATUS

1765 Hogy ártatlan hal meg, en aztot jól tudom
De mind azonáltal halálára látom,
Hogy meg esküttetek, azért nem halasztom
Továb dolgát, hanem meg sentenciázom.

³⁵⁴ barátó<z>d

³⁵⁵ lőlttem [Emendáltuk.]

³⁵⁶ Meg is [Emendáltuk.]

³⁵⁷ Hat [Emendáltuk.]

1770 Nemjő akaratból, hanem hurczolásból,
Tartván nagyobb rosztól s nép tamadasatol
Es fel talalando gonosz vádoloktól,
Egész hazám ellen rosz rebellioktól.³⁵⁸

(*Hic pronunciatum sententia et frangit baculum.*)

SCENA SEPTIMA DECIMA

Suspendium Judae.

DIABOLUS

1775 Te fertelmes férfi, ma mit cselekedtéél,
Az Istened ellen, hogy pártot ütöttél,³⁵⁹
Már údvössegedről ne is emlekezel,
Irgalmat, mert nem kapsz az Isten színinél.

Mi haszna, hogy tovább eföldön fetrengesz,
Minden allatoktól Cainnal retteghez,
Vess tört a nyakadra, ennek veget tehez,
Magad vagy az oka, senkire sem vethez.

JUDAS

1780 Tavul legyen töllem hazugságnak lelke,
Oka volt vesztetnek magad kesertese,
Mert te ingerlettel az én teremtómre,³⁶⁰
Es rá esküt tettél, artatlan vérére.³⁶¹

1785 Mihaszna világban többet fetrengenem,
Odavan már töllem Isteni kegyelem,
Sohult nyugodalmat nem talál a lelkem,
Mert mindenkor gyötör lelki úsmeretem.

1790 Atkozott safárság, jaj, mint meg tréfálál,³⁶²
Kárhozott gazdagság, melly nagy kinra hozál,
Ordógi csalárdság, mely könnyen meg csalal,
Rothadando kincserít kárhozott adal.

³⁵⁸ hazam [Emendáltuk.]

³⁵⁹ ütöttél [Emendáltuk.]

³⁶⁰ engerlettel [Emendáltuk.]

³⁶¹ eskütöttél [Emendáltuk.]

³⁶² trefálal [Emendáltuk.]

- 1795 Jobb lesz vala nekem szegensegben elnem,
A szegeny Urammal egyaránt szenvednem,
Semmit e világon magaménak tennem,
Hogy sem a mulando kéncs után erednem.
- De mind addig s addig hazudoza nekem,
Miglen afelele szememet ra vetem,
Jol lehet sokáig magam mentegetem,
Tehetetlenségét ennek fejtegetem.³⁶³
- 1800 Hogyha pokolra nemis kárhoztathatnam,
Sok kinaim miatt földön nem lakhatnam,
Mert minden embernek szavait hallanam,
Es lennek világnak csufságára talam.
- 1805 Oh, fertelmes, rut csok, hányat már meg ölet,³⁶⁴
Joábbal Amázát által spékeltetél,
Engemet is most a felé be ejtél,
En kedves Uramnak te halált keszítél!
- 1810 Tü is, istentelen, rosZ Pharisaeusok,
Ártatlan vér ellen dühösködő papok,
Ebben a rut csokban mind cihesek vattok,
Ocsmány kéncs inségben mind torkig uszkáltatok.³⁶⁵
- (*Hic abjicit pecunias.*)
- 1815 It vagyon, vesszen el csokomnak az ára,³⁶⁶
Minden ember azért vigyázon magára,
Csokal, aki másnak szerelmét ajallya,
Rá akad magais őrdőg halojára.
- A kétszinű ember nyelve bizonyára
Lucipernek az ő ket állú dárdája,³⁶⁷
Vigyázon magára, kinek a szokása:
Egy szivel, két nyelvel incselkedik másra.

³⁶³ fejtegetom [Emendáltuk.]

³⁶⁴ hanyát [Emendáltuk.]

³⁶⁵ kéns [Emendáltuk.]

³⁶⁶ veszen [Emendáltuk.]

³⁶⁷ Lupernek ellú [Emendáltuk.]

1820 Jaj, én mindeneknek példájára lettem,
Masok példájára, mert nem figyelmeztem,
Azért kesértetbe magamot ejtettem,
Es illy gorombául magamat vesztettem.

1825 Jertek elő immár, kesertő satanyim,
Kik az arulásban voltatok mesterim,
Legyetek vesztemre segítő eszközim,³⁶⁸
Az akasztó fára keserő szolgáim.

DIABOLUS PRIMUS³⁶⁹

Mit parancsolsz, uram, immár készen vagyunk,
Neked halalodig mind hiven szolgáink.

DIABOLUS SECUNDUS

1830 Ha kivanod, magunk teged fel akasztunk,
A kencsedre pedig asztán koczkát hányunk.

DIABOLUS TERTIUS

Jere, Judas Pajtárs, immár kenlodhatunk,
Pokol fenekébe ki sok jajt mondhatunk.

SCENA ULTIMA

Christus ducitur ad cruci figendum.

CAIPHAS

1835 Tiberius császár nemes tisztartója,
Poncius Pilatus, Judeának ura,
Mint hogy kereszt fára sentenciát hoza,
Akaszátok mindgyárt magas keresztfára.

ANNAS

1840 Rajta hát, vitezek, a magos keresztfát,
Tegyétek vallára királyi tronussát,³⁷⁰
Majdon örözheti magos kalvariát.

(Hic imponunt ei crucem et abducent.)

³⁶⁸ eszközím [Emendáltuk.]

³⁶⁹ [A sorszámmal kiegészítettük.]

³⁷⁰ tegyetek [Emendáltuk.]

CENTURIO

Tegyetek vállára az ő koporsoját,
Hadd vigye maga ki királyi tronussat.³⁷¹

MILLES PRIMUS

1845 Majd fel kenettetel az új királyságra,
Majd fel ülhecz régi és várt tronusodra,³⁷²
Ki tudgya, hol leszen helyed, Kalvaria.

MILLES SECUNDUS

Údvözlegy, sidoknak koronás királya,
Vah, ki minapiban uralkodol vala.

MILLES TERTIUS

Ne mulatoz sokat, mert el tőlt az údó,
Nékünk nem szűgseges senki hitegető.

MILLES QUARTUS

1850 Ha ugyan király vagy, vitezid hol vadnak?
Hogy e nagy fogságból ki nem szabaditnak?

MILLES QUINTUS

Elküldötte őket mostan verbuálni,
Ez után kezdenek művelünk harczolni.

(Statio in monte Calvariae.)

CENTURIO

1855 Sokat ne kessetek, hanem a keresztre
Mindgyárt feszidcsétek, parancsolt helyyere.³⁷³

FABER³⁷⁴

Állj férre, barátom, mit ertesz te hozzá,³⁷⁵
Mi gondod van neked a kovács munkára?
Visélly gondot inkább magad dolgaidra,
Ezen munkát pedig bizd a kovacsokra!

CENTURIO

1860 Siessetek, hammar el telik az údó!

³⁷¹ had [Emendáltuk.]

³⁷² vart [Emendáltuk.]

³⁷³ feszidcsetek parancsol [Emendáltuk.]

³⁷⁴ Faber <Ce>

³⁷⁵ Aj [Emendáltuk.]

FABER

Most vagyon ideje, hatalmas kezedett
Terjezd ki jó formán Isteni erődőt,
Mutásd meg, s ne enged keresztre tegedett,
Hogy most fel feszítsék gyenge termetedett.³⁷⁶

PILATUS

1865 Ez írot cedolát kereszt tetejére
Fűggeszetek fel jó emlékezetere,
Hogy általménők nezhessenek erre.

(Hic aspicit Caiphas Titulum.)

CAIPHAS

1870 Ne irjad azt, kerünk, hogy sidok királlya,
Hanem hogy ő magát királynak mondotta,
Más képpen az írás nagy gyalázatunkra,³⁷⁷
Hidgyed, szolgálni fog iszszonyu kárunkra.

PILATUS

Ami meg van írva már, aszt le nem törlem,
Mit irtam, megirtam, azt dictálta eszem.

MILLES SEXTUS

1875 Ha szazan vattok is, mind jelen legyetek,
Eztet felemelni nékem segellyetek,³⁷⁸
Királlyi szekebe jól helyhesztessétek!³⁷⁹

(Hic elevatur.)

MILLES PRIMUS

Israel Királlya, szaly le a keresztől,
És úgy tehecz boszut műnekünk ezekről.

MILLES SECUNDUS

1880 Uralkodgyál immár királlyi szekedben,
Akaratod szerint regnály eletedben!

CAIPHAS

Váh, váh, ki el rontod Salamon templomat,
Ismet harmad napra felrakod kő falát.

³⁷⁶ feszssék gyenke terme<d>tedett [Emendáltuk.]

³⁷⁷ képen[Emendáltuk.]

³⁷⁸ felenezni [Emendáltuk.]

³⁷⁹ helyhesztessetek [Emendáltuk.]

ANNAS

Ha Istenfia vagy, segéld meg magadott,
Hiszem segítettél ez előtt másokat.

CHRISTUS

1885 Atyám, édes Atyam, bocsásd meg ezeknek,
Mert ők most nem tudják, mit cselekűszenek.

ANNAS

Ha mit állított Christus, meg is ő magának,
Azt mondgya, nem tudgyuk veget a dolognak.

CHRISTUS

Mind eddig, ugy most is igen szomnyuhozom.

MILLES TERTIUS

1890 Hidd el, hogy majd adok, ha még szomnyuhozol,
Eczettel s epével majdon jól lakhatol.

CHRISTUS

Betellyesedett.

MILLES QUARTUS

1895 Vallyon mi lehet a, hogy bé tellyesedet,
Mi dolog lehet az, amit most emleget?
Talám őszve gyűjti a mennyei serget,
Ha ugy van a dolog, el futok en innit.

CHRISTUS

Eli, Eli, Lamma szabactanyi?

MILLES QUINTUS

Meg mondám, hogy gyűjti menyei seregét,
Halyatoke, mikent kialtoza Illyést,
Meg nem várom őtöt, elebb allok innét.

CHRISTUS

1900 Atyám, szent kezvedbe ajállom lelkemet!

CENTURIO

Elhitettem asztot igazán magammal,
Hogy illy rutul banni az Isten fiaval,
Mert lehetetlenség Isten hatalmával
Ily dolgot szemlelni, ha Isten nincs azzal.

- MARIA
1905 Föld, Tenger, Eg, nap fény, gyászba borullyatok,
Es ti mind, *tü*, csillagok, zokogva sirjatok!³⁸⁰
- MAGDALENA
Repedezetek meg *tü*, kemény kő sziklák,
Im, lattyatok, hogy a' Jesust keresztfára huszták.³⁸¹
- MARIA
1910 Ajaj, bizonyára en vagyok Maria,
Kit siralom tengerének el borított árja.
- MAGDALENA
Reműlyetek ezen aitatoz lelkek,
Im, láttjátok, hogy kereszt fán meg holt Istenetek.
- MARIA
Meghasad a szivem, illy nagy bánatomban,
Midőn Szent fiamot szemlelem holt számban.
- MAGDALENA
1915 Jaj, ki leszen nekem immár vigasztalom,
Nincsen bizonyára világon gyamolom.
- MARIA
Látom bizonyára, hogy így kellett lenni,
Születtemnek bűnösökért kell halálra menni.
- MAGDALENA
1920 Jertek, hát, minnyájon, sirjatok en velem,³⁸²
Elbágyattam, nem szolhatok, jaj, edes Istenem.³⁸³
- JOSEPH AB ARIMATHEA (*ad Pilatum:*)
Mivel már a lelkét a Jesus ki adta,³⁸⁴
A testét engedd meg, uram, koporsóba,³⁸⁵
Levévén hadd tegyem és takarjam gyolcsba,³⁸⁶
Mert atták hamissan őtöt a halálra.

³⁸⁰ tu [Emendáltuk.]

³⁸¹ husztak [Emendáltuk.]

³⁸² sirjátok [Emendáltuk.]

³⁸³ elbedgyattam [Emendáltuk.]

³⁸⁴ lelket [Emendáltuk.]

³⁸⁵ enged [Emendáltuk.]

³⁸⁶ levéven; had [Emendáltuk.]

PILATUS

- 1925 Igenis akarom tetemét levevén,
Drága kenetekkel aztot is meg kenven,
Hogy el temesd szépen, tiszta gyolcsba tévén,
Mivel irigységből függőt a kereszten.

EPILOGUS

- 1930 Mivel rövideden Christusnak halálát,
Oh, emberi nemzet, fájdalmas oráját
Látád ez orában, iszszonnyu sok baját,
Erettünk szenvedett tűrhetetlen kinnyát.
- 1935 Im, Urunk Jesusnak látván szenvedésit,
Könyvezük minnyájon keserves keresztit,
Mert maga igyiri bővseges erdemit,
Es e képpen inti választott nepeit:
- 1940 Jőjetekek s kerjetekek, vérem adom nektek,³⁸⁷
Mert dicsiretemet abban nevelitek,
Ha szent sebeimbe magatok rejtitek,
Az én zászlóm alá lesz jőveteletekek.³⁸⁸
- Ime, e világon őrdögnek kik éltek,
Test kivanságában kik torkig heverték,
Isten törvényének egyszer sem engettek,
Volfgangusnak sorsát ma szemlélhettétek.
- 1945 E rettendő példát látván zokogjatok,
De fő keppen azok, kik paráznák vattok,
Testi bujasagban minden nap maradtok,
Es a fertelmesség uttyán fáradoztok.
- 1950 Terjetekek Istennek ő kegyes voltához,
Sűrű köny hulással ő szent irgalmához,
Ma mindgyart fogjatok penitenciához,
Mert más képpen mentek mind Lucretiahhoz.

³⁸⁷ verem [Emendáltuk.]

³⁸⁸ jőveteletekek [Emendáltuk.]

1955 Sok ifi *legenyek* és pártás leányok,³⁸⁹
Kik olyanok, mint a bűdős kecskebakok,
Csok, tapogatásban rut utálatosok,
Fertelmes életben épen arczátlanok.

1960 Az illyenek, mondám, sokan ma pokolba
Volnának, Istennek, ha irgalmassága
Közüllők sokakat meg nem mentett volna,
Pokol fenekebe őrdög rabságába.

1965 Azért, mig *űdőtők* vagyon, megtérjeteK,
Es bűneitekről szent gyonást tegyeteK,
Szívbeli bánatra mostan siesseteK,³⁹⁰
Mert eljő a halál, elvesz a lelketek.

1965 Az Isten *álgyon* meg, kik itten voltatok,
Csekély szavainkot buzgon halgattátok,
Fogyatkozásimkrol mind meg bocsassatok,³⁹¹
Mennyekben, kivannyuk, légyen koronátok.

Finis.

Sit Laus Deo.

³⁸⁹ *legemjek* [Emendáltuk.]

³⁹⁰ *szibeli* [Emendáltuk.]

³⁹¹ *fogyatkozásimkrol* [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

Az *Actio Tragoedico-Parascevice contra Faedum carnis peccatum* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 244–323. oldalán olvasható; a 260–299. oldal kimaradt a számozásból, a kéziratban a 259. számozott oldal után, a cselekmény törése és hiánya nélkül, a 300. oldallal folytatódik a színdarab szövege. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025.

Szövege itt olvasható elsőként.

A passiójáték tartalmi összefoglalását Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 26.) és Medgyesy S. Norbert (*Medgyesy* S. 2019, 166.) tette közzé. A dráma előadását és címét említi Bándi (1896, 289.), Angyal Endre (*Angyal* 1940, 489.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 57–58, nr. 47.; *Pintér* 1993, 119, nr. 43.) és Muckenhaupt Erzsébet (*Muckenhaupt* 1999, 114–115, nr. I. 26.). Medgyesy S. Norbert monográfiájában sorjázza a darab jeleneteinek bibliai forrásait, rendszerezi a Mária- és Júdás-jeleneteket, és közzéteszi a Júdás-siralom egyik versszakát (*Medgyesy* S. 2009, 70, 71, 130, 133–135, 154, 261–262, 270, 355–363, 372.).

A drámacím a műfajt *Actio Tragoedico-Parascevicaként* adja meg. A tragédia minden bizonnyal Volfgangus elkárhozására utal, akinek példázata a passiójáték páratlan számú jeleneteiben olvasható, a páros számú jelenetekben színre vitt Krisztus-passióval párhuzamosan.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus: köszönti a nézőket, és elmondja a kezdődő előadás cselekményét. A példázat: Volfgangus, akit vallásos életre nevelnek a szülei, önmagát Szűz Máriának ajánlja, de az ördög elcsábítja és Lukréciaival buja életet kezd, nem tér meg, ezért elkárhozik. A passiójáték bemutatja Jézus 40 napi böjtölését, megkísértését, jeruzsálemi bevonulását, Péter apostol tagadását és siralmát, végül Jézus kínszenvedését.

Scena prima

A diákkorú Volfgangust iskolába adják a szülei, ahol a Praeceptor istenes életre neveli az ifjút, aki Szűz Mária oltalma alá helyezi önmagát és az életét.

Scena secunda

Jézus 40 napig böjtöl a pusztában, ahol háromszor megkísérti a Sátán (Tentator), de Jézus visszaveri. A jelenet végén két angyal szolgál Jézusnak.

Scena tertia

Mundus, Voluptas és Caro összeesküszik Volfgangus elcsábítására. Az ifjú atyjának a királyi udvart ajánlják mint jó nevelődési helyet.

Scena quarta

Jézus megjövendöli szenvedését. Péter esküdzik, hogy megvédi, de Jézus megjövendöli, hogy Péter háromszor megtagadja.

Scena quinta

Parens aggódik gyermekéért, Volfgangusért. A Praeceptor a lehetséges erkölcsi veszélyeket sorolja, de Mundus, Caro és Voluptas megnyugtatóan az apát, hogy jó helyen van a gyermeke a királyi udvarban.

Scena sexta

Jézus bevonul Jeruzsálembe, ahol a templomban Izajás könyvének részletét kapja felolvasásra. Három jeruzsálemi is nagy prófétának, messiásnak és királynak vallja Jézust, aki meggyógyítja a leszáradt kezű bénát. A farizeusok Jézus ellen szólnak, és a főpapokhoz akarnak fordulni.

Scena septima

Parens a király udvarába viszi fiát, Volfgangust, aki Szűz Máriának ajánlja önmagát és egész életét. Mundus, Caro és Voluptas összeesküszik Volfgangus buja életre csábítására. Ephaebus Seducens (beszélő szerepnév: félrevezető ifjú) a kísértőkhöz csalja barátját, Volfgangust, aki vonakodva enged a kísértésnek, és elindul a multságba.

Scena octava

Három jeruzsálemi elmondja Jézus csodáit Annas és Kaifás főpapnak: betegeket gyógyít, ördögöket űz ki, túllép Mózes törvényén és nagyon népszerű. A főpapok és farizeusok elhatározzák Jézus elfogását és kivégzését.

Scena nona

Lucretia az ördögök biztatására elcsábítja Volfgangust. A király figyelmezteti az ifjút, hogy erkölcstelen útra tért, Lucretiát pedig a klostomba küldi az apákhoz.

Scena decima

Júdást a Diabolus kísértésének hatására 30 ezüstért eladja mesterét. Kaifás parancsára Júdás katonákat kap, és elindul Jézus elfogására.

Scena undecima

Lucretia a király parancsa ellenére nem megy kolostorba, hanem Volfgangussal együtt Németországba akar szökni, ahol senki nem ismeri őket, és házasokként élhetnének. Ekkor megjelenik Jézus és Szűz Mária, és Jézus kemény szavakkal megterésre inti Volfgangust, és emlékezteti a Szűz Máriának tett korábbi felajánlására. Volfgangus rádöbben eltévelyedésére, de Mundus és Diabolus meggyőzik, hogy ez csak látomás, szemfényvesztés volt. Volfgangust multságba hívják, de Lucretia betegnek érzi magát, és nem tart vele.

Scena duodecima

Jézus elbúcsúzik édesanyjától, Máriától: felemlegeti Mária korábbi fájdalmait és Simeon jövődölését. Jézus tanítványaihoz fordul, Péter meg akarja védeni, de Jézus megjövendöli a tanítvány tagadását. Jézus az Olajfák hegyére megy, az őrzőangyal megerősíti a szenvedés poharával, a tanítványok pedig elalusznak. A csókot adó Júdással az élen a katonák elfogják Jézust, és Annás főpap elé viszik, aki vallatja őt, majd tovább hurcolják Kaifás főpaphoz.

Scena tertia decima

Amicus (Barát) fogadja Volfgangust, aki muzsikával és (Lucretia távollétében) más hölgyekkel kezd mulatni. Az Angelus custos megjelenik, és megtérésre inti Volfgangust. Azonnal megszólal az ítélet harsonája, Amicus őszintén Isten irgalmáért könyörög, Volfgangus pedig Lucretiát keresi, akit az ördögök hoznak a pokolból. Pluto láttán elhangzik Volfgangus énekelt siralma, amelyben megbánja tetteit.

Scena quarta decima

Kaifás vallatja Jézust, a három tanú idézi Jézus mondásait és cselekedeteit: szombaton gyógyított, Isten fiának nevezte magát, (látszólag) Salamon temploma ellen szólt, és megjövendölte Jeruzsálem pusztulását. Kaifás átküldi Jézust Pilátushoz.

Scena quinta decima

A szolgálólányok kérdésére Péter megtagadja Jézust, majd megbánja tettét. Elhangzik az énekelt Péter-siralom.

Scena sexta decima

Pilátus vallatja Jézust, de nem talál benne vétket. A tömeg Barabást választja, Pilátus pedig megostoroztatja és tövissel koronáztatja Jézust. A tömeg (Turba) követelésére Pilátus halálra ítéli Jézust.

Scena septima decima

Az ördögök figyelmeztetik Júdást tettének súlyára. Az áruló visszaviszi a pénzt a főpapoknak, majd siralma elhangzása után felakasztja magát.

Scena ultima

Jézus keresztútja a keresztre feszítés stációjáig. Mária és Mária Magdolna siralma a keresztről. Arimatheai József elkéri Pilátustól Jézus testét, és leveszi a keresztről.

Epilogus

Jézus kínjait és az elkárhozott Volfgangus negatív példáját említve kéri a nézőket a megtérésre, elsősorban a bujasághoz és paráznasághoz kötődő bűnök elhagyására.

SZERZŐ

Fülöp Árpád az 1760-as esztendőre Sánta Péter nevét adja meg a csíksomlyói közép- és felső nyelvtani osztály tanáraként (*Fülöp* 1897, 12.). Életéről annyit tudunk,

hogy Sánta Péter 1782-ben a maroszeiki Mikháza ferences kolostorában novícius-mesterként dolgozott (*Medgyesy-Schmikli* 2005, 244.). Sánta műveltségét tükrözi, hogy feltűnően sok a latin nyelvű jogi és teológiai kifejezés a drámaszövegben.

FORRÁS

A 2., 4., 6., 8., 10., 12.. és 14–17. jelenet Jézus Krisztus szenvedéstörténetét mutatja be a négy evangéliumban megírt események időrendjében. Itt elsőként – a nagyböjtre utalva – Jézus 40 napos böjtiét és megkísértését látjuk (Mt 4,1–11; Lk 4,1–13), majd Jézusnak Izajás könyvét adják a templomban az írástudók; ez a Lukács-evangélium szerint Názáretben történt (Lk 4,16–30), de a dráma írója a jeruzsálemi templomba helyezi az eseményt, annak ellenére, hogy a rendezői utasítás meg is adja tényleges forrást: „Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae per volvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.” Jézus gyógyít egy bénát. Az evangéliumok több gyógyítási jelenete (pl. Mt 8,1–4; Mk 1,40–45) közül nehéz azonosítani, hogy a szerző melyikre gondolt. A passiójáték fő forrása a Biblia szövege. Jézus szenvedéstörténetének bemutatásakor a szinoptikus evangélisták leírását, és a János-passiót egybeolvasták, utóbbit különösen Jézus perének bemutatásakor. Júdás 30 ezüstért elárulja Krisztust (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6), és felakasztja magát (Mt 27,3–10). A főpapok közben elhatározzák, hogy Jézust kivégzik (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11, 45–53). Jézus vérrel verejtékezik a Getszemáni kertben (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46), ahol Júdás megcsókolja, Jézust elfogják (Lk 22,47–53), Péter levágja a szolgálja fülét (Jn 18,10–11). Jézus kihallgatásának Annás, Kaifás és Pilátus előtt zajló eseményeit, megostorozását és tövissel megkoronázását a dráma szerzője, megmaradva verses formában, többször szöveg szerint a János-passióból (Jn 18,12–19,16) merítette. Jézusnak a kereszten elmondott utolsó szavaiból elhangzik: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!” (Lk 23,34), „Éli, Éli, lamma szabaktáni!” (Mt 27,46), „Szomjúhozom!” (Jn 19,28), „Beteljesedett!” (Jn 19,30), „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet!” (Mt 27,47). Júdás a megkísértésekor (Scena 10) ugyanúgy emlegeti a pipei bort, mint az 1766-os passiójátékban (*Fülöp* 1897, 226; *Nap, Hold és csillagok...*, 584–586.). A betániai jelenetben (Scena 12) a Mária ajkáról elhangzó „Fiam, emlékezzél...” kezdetű versszak az 1743-as (*Nap, Hold és csillagok...*, 228; *Ferences iskoladrámák II.*, 4. sz.) drámában is olvasható. Az 1760-as betániai jelenet több darab szövegéből kompilált textus (*Medgyesy S.* 2009, 262–275.).

A dráma mottója („Koszorúzzuk magunkat fésülő rózsákkal...” Bölcs 2,8–9) az élet élvezetére szólít, s Volfgangus története feltehetőleg a túlzás, a buja élet kudarcát példázza. Hasonló moralitást számos csíksomlyói drámából ismerünk, itt azonban újdonság a gyengéd szerelmes párbeszéd. Az 1., 3., 5., 7., 9., 11. és 13. jelenet az ifjú Volfgangus megkísértése, elcsábítása és elkárhozása történetét mutatja be. Az eddig megjelentetett magyarországi iskoladráma-adattárakban és szövegkiadásokban nem található egyetlen adat sem önálló Volfgangus-dráma előadására. Az 1760-as csíksomlyói Volfgangus-feldolgozás egyik kortárs mintája Marcellino Pfalzernak (1706–1793), a bajorországi Rottenbuch kolostorában élő Ágoston-rendi kanonok-

nak nagybőjt I. (Invocabit) vasárnapjára írt példázatprédikációja (*Exempel-Predigt*) lehetett, amely a *Herrliche Zur Tugend und Buß anreizende Beyspihl, Das ist Kurtze, und lehrreiche Exempel-Predigen Auf alle Sonn- und Feyertäg Der Heil. Fasten: In Sechs Theil oder Jahr-Gäng Eingerichtet* című kötetben olvasható (Augspurg, in Verlag Matthäi Riegers, Buchhandlaren, 1749, 491–503. Világhálón: https://books.google.hu/books?id=KZJCAAAAcAAJ&pg=PA500&lp=PA500&dq=wolfgangus+lucretia&source=bl&ots=jvdXGDvn_d&sig=ACfU3U3gVMh-VI3hkZ7GQIpNoLS1evOHx1A&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKewialdXxqov-xAhXRzoUKHfkcDcQQ6AEwEnoECBIQAw#v=onepage&q=wolfgangus%20lucretia&f=false)

A prédikáció és a csíksomlyói passiójáték egyező motívumai: Wolfgangus istenfélő ifjú, aki elcsábul, majd Lucretiával idegen országba megy, és házasságon kívüli, kölcsönös szerelmi viszonyban él. Jézus és Szűz Mária megjelenése és figyelmeztetése ellenére sem tér meg, és a pokollátomás után, a példázat végén elkárhozik. A csíksomlyói dráma mindezek mellett hangsúlyozza, hogy az ifjú Wolfgangus felajánlotta életét Szűz Máriának, továbbá konkrét szereplőként jeleníti meg a csábító, rossz szellemeket: Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus. (A sajtó alá rendező köszöni Millei Mónika munkáját a német nyelvű prédikáció fordításában.)

ELŐADÁS

A passiójátékot Csíksomlyón mutatták be 1760. április 4-én, nagypénteken. A dráma szerzője a Prologust végig a Balassi-strófa 6–6–7-es szótagszámú formájában írta (az 1729-es dráma prológusát is felhasználva, vö. *Ferences iskoladrámák* I., 7. sz.), jellemző rá a gyakori sorátlépés sorok és versszakok között is. A felező 12-es versmértéket megtörve Pluto szavai prózában hangzanak el (Scena 13). Péter strófánként háromsoros énekelt siralmának szótagszáma: 12–12–6.

A darab szövegében és rendezői utasításaiban több olyan utalás olvasható, amely zenére vonatkozik. A 7. jelenet végén a szereplők táncoltak (*Fit saltus*), ez alatt valamilyen hangszeres zene szólhatott. A 13. jelenetben az Angelus custos énekel *Kelj fel már mély ámodból* kezdettel öt versszaknyi szöveget, majd megharsannak a kürtök. Ugyanezen jelenetben Wolfgangus barátja (Amicus) felszólítja a muzsikusokat, hogy játsszanak vidámító zenét, a szcena legvégén pedig Wolfgangus énekel (*cantabit*, illetve *Cantus Wolfgangi*) *Jaj, nekem, ki estem e sebes lángba, mélységes kínba* kezdettel három strófát. E két szöveg dallamára egyelőre még versforma alapján sem találtunk. A 15. jelenet végén 13 versszakban olvashatunk egy Péter-siralmat, amelyben a főapostol kesereg afelett, hogy Jézust megtagadta (*Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri*). A *Jaj, most veszem észre mely nagyon vétettem* kezdetű szöveghez szótagszám alapján az adventi szekvencia ötsoros népénekdallamát tudjuk társítani (RMDT II., 149. sz.; Dobszay 2006, 125–127. sz.; vö. *Hozsanna!* 403. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérvjáték az Urat!* 5. sz. I. dallama, és 211. sz.). A *Mittit ad Virginem* és fordítása, a *Küldé az Úristen* kezdetű ének (*Kájoni* 1676, 2. = *Domokos* 1979, 4–5. sz.; *Kájoni* 1719, 2–3, 1805, 36., 1921, 100. sz.) dallamát a 18. századi erdélyi ferences *Deák–Szentés kéziratból* hozzuk (a protestáns felekezeteknél is meglévő dallam népzenei gyűjtésekben is dokumentált,

Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/149. sz., Dobszay–Szendrei 1988, IV/111. sz.; reformátusok éneklésében meghallgatható és kottája megtekinthető a BTK ZTI Hangarchívumában: <https://zti.hungaricana.hu/hu/54696>).

Mit - tit ad Vir - gi - nem non quem-vis An - ge - lum
sed For - ti - tu - di - nem su - am Arch - an - ge - lum
A - ma - tor Ho - mi - nis.

Deák–Szentés kézirat, 8. (Kövári 2013a)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Igen rosszul olvasható, kapkodó kézírás, az ékezetek tévesek, de legtöbbször hiányoznak. A kéziratban legtöbbször előforduló rövidítéseket jelöletlenül feloldottuk (Dnj = Domini, Xtus = Christus, B. V. M. = Beata Virgo Maria, Sz. = Szent.)

A főszereplő neve Vollfgangus, Vóllfgangus, Volfgangus, Voldgangus, Volfgangus alakban olvasható a kéziratban, ezt Volfgangus formában egységesítettük. A katonákat jelölő Milles írásforma 19 alkalommal, a latin helyesírásnak megfelelő Miles alak csak kétszer fordul elő a kéziratban, ezért a Milles írásforma mellett döntöttünk. A Pharisaeus és a Phariseus alakot Pharisaeus formában egységesítettük. Az ördögszereplők legtöbbször nevet kapnak, de a Jézust a pusztában kísértő szereplő Tentator és Diabolus Tentator néven is szerepel, ezt Diabolus Tentator alakban egységesítettük; Diabolust írtunk az olykor előforduló Delabus/Deabus hibás alak helyett is. A Lucretia, illetve Lucrecia névalakot a több előfordulás miatt és a latin helyesírást figyelembe véve Lucretia alakban írjuk mindenhol. Néhány strófában elmaradt a 4. sor. A korban szokásos *hiszem* alakot gyakran használja a másoló a mai *hiszen* helyett, ezt nem javítottuk.

Sok betűt következtelenül használt a másoló, máskor mintha egybe- vagy egymáshoz igen közel írt volna két különálló szót, főleg az *a* névelőt és az utána következő szót: mivel ezek az egybeírások nyilván a véletlen, illetve a kapkodó kézírás következményei, jelölés nélkül különírtuk a két szót, illetve a névelőt. A másoló többször használt hosszú *i*-t, valószínűleg véletlenül, de ezt megtartottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1–4 A dráma mottója: „Koszorúzzuk magunkat fésző rózsákkal, még mielőtt elhervadnának! Egyikünk se vonja ki magát tobzódásunkból. Minde-
nütt hagyjuk ott jókedvünk jeleit, mert ez az osztályrészünk és ez a mi
sorsunk!” (Bölcs 2,8–9)
- 11 *Kálvárián* – Kálvária: Golgota vagy Koponyák hegye: Jézus keresztre
feszítésének helyszíne
- 29 *raritás* – lazaság; itt inkább: kényelem
- 30 *vánitas* – vanitas: hívság, hiábavalóság
- 38 *actionknak* – színjátékunknak, előadásunknak
- 67 *farkasnak* – Volfgangusnak
- 102 *űszöget* – űszögöt. űszög, űszök: gomba okozta, fekete duzzanatként
megjelenő gabonabetegség; tüzes vagy hamvadó parázs; testszövet el-
halása sérülés vagy fertőzés következtében; izzó tűzzel égő test.
- 251 *plantáltatot* – ültettetett
- 292 *tenérében tarcsón* – tenyerében tartson
- 367 *czögéres* – cégéres: rossz hírű, megbélyegzett
- 381 *veszedik* – megvész, megőrül vagy: elvesz, elveszteget
- 403 *revereályuk* – revereáljuk, megtiszteljük
- 414 *appliciakon* – bűnbánati ájtatosságokon
- 415 *aszszu ágon* – aszú: fonnyadt, száraz; jelentése itt: keserves, nyomorú
világ
- 419 *ekonomia* – gazdaság, házi gondoskodás
- 428 *szalmarászó* – szalmarázó, értsd: mezőgazdasági, azaz jobbágyi mun-
kára kötelezett, vagyontalan kisnemes
- 442 *sentenciaztatom* – ítéltetem
- 452 *kikirillyen* – kukorékoljon
- 453 *Alhatatoságban, tud meg, hogy nem maracz* – nem lesz igazad (e jö-
vendülésben)
- 581–582 *Luc 4 v. 17.* – Luk 4,17
- 612 *főveb* – főbb
- 614 *profetianak* – jövendülésnek
- 615 *Szűznek meheből* – utalás Izajás 7,14-re: „Íme, a Szűz, méhében fogan
és fiat szül s neve leszen: Emmanuel.”
- 623 *virtusit* – erényeit, kiválóságait
- 673 *penitentiara* – bűnbánattartásra és vezeklésre
- 686 *Belzebub* – az ördögök fejedelme
- 688 *Romabelieknek* – a rómaiaknak
- 703 *publicánusnak* – adóbérlőnek, közhaszonbérlőnek
- 740 *gratiadot* – kegyelmedet, ajándékat, jóságodat
- 763 *hejja* – hía, hiányzik
- 789 *recreatoria* – pihenésre, felüdülésre, felfrissülésre (a korabeli iskolában
és kolostorban napirendi pont volt)
- 790 *conversatoria* – beszélgetésre, társalkodásra
- 792 *mélánkoliára* – melankóliára, búskomorságra, mélabúra

- 802 *somoriz ingem* – szomoríts engem
- 849 *Galiliaban* – Galileában
- 865 *ipam* – apósom
- 867 *fenegyed* – fenyeget
- 877 *pratticaja* – praktikája
- 879 *Judiaban* – Júdeában; Júdea: az ókori Izrael egyik tartománya.
- 881 *Galenus* – Galenos (129–216): pergamoni görög származású római orvos, filozófus; az ókor legismertebb és legképzettebb orvosa; *kuralni* – kúrálni, gyógyítani
- 898 *uralyjak* – urukként tisztelik
- 907 *familiajat* – familiáját, családját
- 930 *alitom* – vélem, gondolom
- 934 *most hadd muljon* – most tekintsünk el ettől, ne érvényesítsük
- 967 *farkast* – Volfgangust
- 991 *vaj* – vajh
- 999 *szorem* – szerét, módját
- 1028 *fertaly orara* – fertály órára, azaz negyedórára
- 1029 *talerom* – tallérom, ezüstpénz
- 1072 *Venus* – Venus, a római mitológiában a szerelem istennője
- 1083 *punga* – erszényem, bugyellárisom; *garas* – középkori ezüstpénz; *mariasokkal* – máriásokkal; máriás: korabeli fémpénz, amelyre Szűz Mária képe volt ráverve
- 1084 *győzől* – talán: gőzölög; *Pipei Borbol* – Pipe község (Kis-Küküllő vm.) boráról és gyümölcséről volt híres
- 1091 *sinatott* – zsinatot, tanácskozást
- 1101 *series lenne* – kb. ha most megfelelné
- 1106 *directori* – igazgatói
- 1119 *vardara* – várdára, vártára: őrséghez
- 1139 *candidállják* – jelölik, kinevezik, emelik
- 1143 *seréngen* – serényen
- 1150 *meg válasszon* – elválasszon
- 1160 *klastamába* – klastromába, kolostorába
- 1199 *meg engedek* – megbocsátok
- 1225 *elhecz* – élhetsz
- 1227 *contriciat* – bűnbánati gyakorlatot
- 1239 *expressussa* – ábrázatja, azaz követe, mása
- 1259 *fenyekedik* – fenekedik; bosszúállást forral valaki ellen
- 1262 *Simiontol* – Simeontól. Simeon Jézus templomi bemutatásakor jövendölést mondott Szűz Máriának: Jézus sokak felemelkedését és elesését fogja okozni, az édesanyja lelkét pedig „éles kard járja majd át” (Lk 2,33–35)
- 1270 *ketelenségből* – kénytelenségből
- 1291 *Egyptusba* – Egyiptomba (vö. Jézus, Mária és József Egyiptomba való menekülésével, Mt 2,13–16)
- 1327 *elmulatnám* – elmulasztanám, elhagynám
- 1386 *praedicálásomban* – prédikálásomban

- 1403 *révéléáalom* – felfedem, tisztelem
- 1414 *a heja* – az hiányzik
- 1520 *profetáltam* – prófétáltam, megjövendöltem, előre megmondtam
- 1522 *egybe zavarója* – összekuszálója, összezavarója
- 1561 *herre* – helyre
- 1580 *geczemanyi kertbe* – Getszemáni kertbe: Jeruzsálem mellett található, az Olajfák hegye lábánál, ahol Jézus vérrel verejtékezett (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46)
- 1626 *patkópénst* – patkópénzt, amit általában bábák és lovak után fizettek, néhány esetben a faluközösség fizette útra kelő szolgabíráknak
- 1635 *szententia* – sententia, ítélet
- 1636–1637 *judexnek jurisdictiojat usurpalja* – a bírónak ítéletét (törvénykezését) bitorolja, megmásítja
- 1639 *rexpectalnam* – respektálnám, tekintetbe venném; *dignitasat* – dignitását, méltóságát, rangját
- 1647 *dictal* – diktál
- 1655 *excessit kaphatok* – megróhatnak, ha túllépek a hatáskörömet
- 1671 *egsaminaltam* – examináltam, megvizsgáltam, mérlegeltem
- 1691 *praeses Judei* – a zsidók előljárója
- 1693 *rebellionak* – rebellióknak, lázadásnak
- 1706 *praesamnaltok* – vádaskodtok, előmbe hoztatok
- 1708 *apparatusat* – előkészületet
- 1711 *qualitassi* – kb. különleges, kiemelkedő jellemzői
- 1719 *causajat* – tárgyalását, perét
- 1723 *veszese fejet* – fejét veszítse
- 1737 *szugattya* – zúgatja: rebesgeti (székely tájszó), a. m. elhinti, terjeszti (azt, hogy hatalma van)
- 1762 *Tiberius* – a Római Birodalom császára Kr. u. 14–37. között, Jézus keresztre feszítése idején.
- 1777 *Cainnal* – Káinnal; az első emberpár, Ádám és Éva gyermeke, testvére Ábel
- 1805 *Joábbal Amázát által spékeltetél* – Joábbal Amazát átdöfetted, leszúratad. Joáb Dávid király seregének vezére volt, de kegyvesztett lett, mert megölte az apja ellen lázadást szító Absalomot, Dávid fiát. Ezért Dávid Amazát tette meg vezérnek, akit Joáb orvul megölt. (2Sám 2,13–32; 3,12–30; 10,7–14; 11,1; 12,26–31; 1Kir 11,15; 2,28–35) 1810 *cihesek* – céhesek, azaz társak, együtt munkálkodók
- 1840 *kalvariát* – kálváriát, Golgotát, Jézus kereszthalálának helyét
- 1852 *verbuálni* – verbuválni, toborozni
- 1880 *regnály* – regnálj, uralkodj
- 1888 *szomnyuhozom* – szomjazom
- 1894 *serget* – sereget
- 1898 *Illyés* – Illés, Acháb király (Kr. e. 9. század) uralkodása alatt élt próféta (1Kir 17–21; 2Kir 2,1–17)
- 1935 *igyiri* – ígéri
- 1938 *nevelitek* – növelitek

Péter Sánta (?)

PASSION PLAY WITH THE STORY OF VOLFGANGUS

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play *Actio Tragoedico-Parascevica contra Faedum carnis peccatum* is on pages 244–323 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan monastery; pages 260–299 are not numbered, after page 259, the plot is continued without any breaks on page 300. The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript archive of the library of the Hungarian Academy of Sciences, catalogue number: MTAK Ms 11 025.

This is the first publication of the text.

According to the title, the drama is an *Actio Tragoedico-Parascevica*. The tragedy probably refers to Volfgangus' damnation; his parable appears in every second scene, alternating with Christ's passion.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus: welcomes the audience and summarizes the plot. The parable concentrates on Volfgangus who was raised in religion, dedicates himself to the Virgin Mary but the devil tempts him to start a lustful life with Lucretia and is thus damned. The passion play presents Jesus' 40 days of fasting, his temptation, his entry into Jerusalem, Peter's denial and lament and Jesus' suffering.

Scena 1

Volfgangus starts school. The Praeceptor teaches him how to live a pious life, and Volfgangus dedicates himself to the Virgin Mary.

Scena 2

Jesus fasts in the desert for 40 days, he is tempted by the Satan (Tentator) three times, to no avail. At the end of the scene, two angels serve Jesus.

Scena 3

Mundus, Voluptas and Caro conspire to tempt Volfgangus. They tell his father that the royal court is a good place to grow up.

Scena 4

Jesus prophesies his torments. Peter swears to defend him but Jesus tells him that he would deny him three times.

Scena 5

Parens is worried about his son, Volfgangus. Praeceptor enumerates the possible moral dangers but Mundus, Caro and Voluptas reassure the father that the royal court is the right place for his son.

Scena 6

Jesus enters Jerusalem and reads an extract from the Book of Isaiah in the Temple. Three people from Jerusalem call him a great prophet, a Messiah and king who cures a man's arm. The Pharisees speak up against him and want to turn to the high priests.

Scena 7

Parens takes his son to the royal court where Volfgangus dedicates himself and his life to the Virgin Mary. Mundus, Caro and Voluptas conspire to attract Volfgangus to a lustful life. Ephaebus Seducens (a meaningful name: misleading young man) invites his friend Volfgangus to a party; Volfgangus finally gives in.

Scena 8

Three men from Jerusalem report Jesus' miracles to high priests Annas and Caiaphas: he heals the sick, evicts the demons, disregards Moses' law and is very popular. The high priests and the Pharisees decide to capture and execute Jesus.

Scena 9

The devils encourage Lucretia to seduce Volfgangus. The king warns the young man to leave the immoral way and sends Lucretia to a cloister.

Scena 10

Judas is tempted by Diabolus to sell his master for 30 silver coins. Caiaphas tells Judas to capture Jesus with the soldiers.

Scena 11

Despite the king's order, Lucretia does not go to the cloister: she decides to escape to Germany with Volfgangus, nobody knows them there, so they could live as a married couple. Suddenly Jesus and the Virgin Mary appear, Jesus scolds Volfgangus and warns him to convert, reminding him of his dedication to the Virgin Mary. Volfgangus realizes that he has gone astray but Mundus and Diabolus convince him that it was just a false vision. Volfgangus is invited to a party but Lucretia does not feel well and stays behind.

Scena 12

Jesus bids farewell to his mother, Mary: he talks about Mary's previous sufferings and Simeon's prophecy. Jesus turns to his disciples, Peter wants to defend him but Jesus prophesies his denial. Jesus goes to the Mount of Olives, the guardian angel strengthens him with the bitter cup and the disciples fall asleep. Judas kisses Jesus, the soldiers capture him and take him to high priest Annas who questions him and sends him to high priest Caiaphas.

Scena 13

Amicus welcomes Volfgangus who enjoys the music and the company of other women (as Lucretia is not there). Angelus custos appears and warns Volfgangus to convert. The crack of doom sounds, Amicus honestly begs for God's mercy and Volfgangus is looking for Lucretia who is brought from hell by the devils. Upon seeing Pluto, Volfgangus sings a lament and repents.

Scena 14

Caiaphas interrogates Jesus, three witnesses cite Jesus' words and acts: he cured people on Sabbath, called himself God's son, he (seemingly) spoke against Solomon's temple and foresaw the destruction of Jerusalem. Caiaphas sends Jesus to Pilate.

Scena 15

In reply to the maids' question, Peter denies Jesus, then regrets it. Peter's lament is sung.

Scena 16

Pilate questions Jesus and finds him innocent. The crowd chooses Barabbas, Pilate has Jesus flagellated and crowned with a thorn crown. The crowd demands execution, Pilate sentences Jesus to death.

Scena 17

The devils remind Judas of his awful deed. The traitor returns the money to the high priests and hangs himself.

Scena ultima

The statio of the cross. Mary and Mary Magdalene lament under the cross. Joseph of Arimethea asks Pilate's permission to take Jesus' body off the cross.

Epilogus

Citing Jesus' torments and the negative example of the damned Volfgangus, it warns the audience to convert and to stay away from the sins of lust and fornication.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, Péter Sánta taught intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó in 1760 (*Fülöp* 1897, 12). We do not have much data on Péter Sánta's life: we know that in 1782, he worked as a novice master in the Franciscan monastery in Mikháza in Marosszék county (*Medgyesy-Schmikli* 2005, 244). Judging from the many Latin legal and theological expressions in the drama text, he must have been well-educated.

SOURCE

The motto of the drama is a quotation from the Book of Wisdom („Let us crown ourselves with rosebuds before they wither. Let none of us fail to share in our revelry, everywhere let us leave signs of enjoyment, because this is our portion, and this our lot.” Wisdom 2,8–9), this motto, however, invites the reader to an enjoyment of life which the drama proves to be sinful: if we follow worldly values, we shall end up in hell. This warning is expressed in a peculiar parallel structure: every second scene shows the story of Volfgangus, alternating with scenes on the suffering of Jesus. Such a consistent structure is a novelty compared to the plays with a similar subject and plot. The fall of Volfgangus, who feared God but ended up in lust, belongs to the Csíksomlyó morality tradition – several dramas used a similar story. The novelty here is the tender conversation of the two young people, this rarely appeared in earlier dramas. The scenes with even numbers present the passion, the suffering of Jesus – previous moralities also showed Jesus’ story to godless characters.

The main source of the passion play is the text of the Bible. Every second scene (scenes with even numbers and all the scenes from 14 to 17) presents the passion in the chronology of events written in the four gospels. In scene 6, Jesus is handed the Book of Isaiah in the temple; according to Luke, this happened in Nazareth (Lk 4,16–30), but the playwright places this event in the Jerusalem temple, even though the director’s instruction provides the source: „Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae pervolvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.” There are several scenes with Jesus curing people in the gospels (e.g. Mt 8,1–4; Mk 1,40–45), it is difficult to identify the one appearing in the drama. Jesus’ interrogation, flagellation and crowning with the thorn crown – in verse form – are taken from the relevant sections of John’s gospel (Jn 18,12–19,16). When Judas is tempted (Scena 10), he mentions the wine from the Csíksomlyó area, just like in the 1766 passion play (publication: *Fülöp* 1897, 226; *Nap, Hold és csillagok...*, 584–586).

In the Bethany scene (Scena 12), Mary’s text beginning *Fiam, emlékezzél...* appears in the 1743 passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 4; *Nap, Hold és csillagok...*, 228), and it is almost identical with the relevant text in the 1759 passion play (see drama nr. 8 in this volume). Thus, the 1760 Bethany scene is compiled from several other plays (for more details: *Medgyesy S.* 2009, 262–275).

Scenes with odd numbers (scena 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13) present the story of Volfgangus’ temptation, seduction and damnation. The name Volfgangus and the mention of Germany suggest a source from a German-speaking area; there is no data on Volfgangus drama performances in Hungarian school theatre databases and publications. One of the contemporary sources of this Volfgangus drama might be Marcellino Pfalzer’s (1706–1793) sermon (*Exempel-Predigt*) for the first Sunday (Invocabit) of Lent which was published in *Herrliche Zur Tugend und Buß anreizende Beyspihl, Das ist Kurtze, und lehrreiche Exempel-Predigen Auf alle Sonn- und Feyertäg Der Heil. Fasten: In Sechs Theil oder Jahr-Gäng Eingerichtet* (Augsburg, in Verlag Matthäi Riegers, Buchhandlaren, 1749, 491–503.) Világálón: https://books.google.hu/books?id=KZJCAAACAAJ&pg=PA500&lpg=PA500&dq=wolfgangus+lucretia&source=bl&ots=jvdXGDvn_d&sig=ACfU3U3gVMhVI3hkZ7G-

QIpNoLS1evOHxlA&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwialdXxqovxAhXRzoUKH-fkcDcQQ6AEwEnoECBIQAw#v=onepage&q=wolfgangus%20lucretia&f=false); Pflazer was an Augustinian friar in the Bavarian, Rottenbuch.

The similar motives of the sermon and the Csíksomlyó play: Wolfgangus/Lucretia is a pious young man who is successfully tempted by the devils and Lucretia, the couple leaves for a foreign country where they live unmarried; in spite of the warning by Christ and Virgin Mary, the young man does not convert, and finally, after a vision of Hell, he is damned. The Csíksomlyó drama emphasizes the fact that Wolfgangus offered his life to Virgin Mary, and brings the evil demons as real figures on the stage: Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus.

PERFORMANCE

The passion play was performed in Csíksomlyó on Good Friday, 4 April 1760. The playwright used the 6–6–7-strophe form of the so-called Balassi's strophe (he also used the prologue of the 1729 passion play, cf. *Ferences iskoladrámák* I, nr. 7), with frequent enjambements between lines and strophes. Pluto's words are in prose (Scena 13). Peter's sung lament with strophes of three lines has the following number of syllables: 12–12–6.

There are several references to music in the drama text and the director's instructions alike. At the end of scene 7, the characters danced (*Fit saltus*), probably to instrumental music. In scene 13, Angelus custos sings five strophes beginning *Kelj fel már mély ámodból*, followed by the crack of doom. In the same scene, Wolfgangus' friend (Amicus) instructs the musicians to play a happy tune; at the very end of the scene, Wolfgangus sings (*cantabit*, and *Cantus Wolfgangi*) three strophes beginning *Jaj, nekem, ki estem e sebes lángba*. We have not yet found a melody to these two extracts. At the end of scene 15, Peter laments in 13 strophes for having denied Jesus (*Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri*). On the basis of the number of syllables, the text beginning *Jaj, most veszem észre mely nagyon vétettem* may be associated with a five-line folk song of the Advent sequence (RMDT II., Nr. 149, *Dobszay* 2006, Nr. 125–127; vö. *Hozsanna!* Nr. 403; *Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* Nr. 5 melody I and Nr. 211). The melody of *Mittit ad Virginem* and its translation, the song beginning *Küldé az Úristen* (*Kájoni* 1676, 2 = *Domokos* 1979, Nr. 4–5, *Kájoni* 1719, 2–3, 1805, 36, 1921, Nr. 100) is taken from the 18th century Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript* (the melody also exists in Protestant denominations, and it is also documented in folk music collection, *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, Nr. II/149, *Dobszay–Szendrei* 1988, Nr. IV/111; its Protestant version may be heard and the scores seen in the *Sound Archive of BTK ZTI*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/54696>).

For scores see:

Deák–Szentés manuscripts, 8 (*Kővári* 2013a, Nr. 9)

FELHASZNÁLT IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

- A magyar színház honi és európai gyökerei* 2003 = *A magyar színház honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003. (Régi Magyar Színház, 2)
- Alszeghy* 1914 = ALSZEGHY Zsolt (szerk.), *Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig*, Budapest, 1914.
- Alszeghy–Szlávik* 1913 = ALSZEGHY Zsolt–SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskola-drámák*, Budapest, 1913.
- Angyal* 1940 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyói misztériumok*, Vigilia 6(1940), 12, 488–494.
- Angyal* 1941 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyó, Erdély és a középkor*, Vigilia 7(1941), 2, 64–69.
- AP = Akadémiai pyral-hanglemez az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában
- Balogh–Kerényi* 1982 = BALOGH Elemér–KERÉNYI Imre, *Csíksomlyói passió*, Budapest, Magyar Helikon, 1982.
- Bándi* 1896 = BÁNDI Vazul, *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium története = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium Értesítője az 1895–96. tanévről*, Csíkszereda, 1896, 1–294.
- Biblia* 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Budapest, Szent István Társulat, 1976.
- BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum. Digitális közreadás*, szerk. BOLYA Máttyás, ELKH BTK Zenetudományi Intézet, 2021 . <https://zti.hungaricana.hu/hu> <https://hungaricana.hu/hu/adatbazisok/zti/>
- Codex Caioni = Musicalia Danubiana 14b.*
- Csikcsobotfalvi = Csikcsobotfalvi Kájoni-kézirat*, 1670 k., OSZK Ms. mus. 1211.
- Csörsz* 2003 = *Bocskor János énekeskönyve 1716–1739*, DOMOKOS Pál Péter hagyatékából sajtó alá rendezte CSÖRSZ Rumen István, Kolozsvár, Kriterion, 2003.
- Deák–Szentés kézirata*, 18. század, OSZK Ms. mus. 4374. Közreadása: *Kövári* 2013a
- Demeter* 2003 = DEMETER Júlia, *A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai = A magyar színház honi és európai gyökerei* 2003, 19–25.
- Demeter* 2005 = DEMETER Júlia, *Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon = A ferences lelkeség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 743–753.
- Demeter* 2008 = DEMETER Júlia, *Hungarian School Theatre. A Short Survey = Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Ráció, Budapest, 2008, 38–60.
- Demeter* 2009 = DEMETER Júlia, *La figure de Christ dans le cycle des mystères de Csíksomlyó au XVIIIe siècle*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue: *Le Christ dans le patrimoine théâtral, musical, et artistique*, N°s 11–12, 2009, 65–76.

- Demeter 2010* = DEMETER Júlia, *Spectacles and allegories of fire in the eighteenth century*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue, N°s 13–14, 2010, 53–66.
- Demeter 2015a* = DEMETER Júlia, *Baroque and Late Baroque: the Special features of Hungarian School Theatre in the Second Part of the 18th Century* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 39–54.
- Demeter 2015b* = DEMETER Júlia, *Csíksomlyó: Medieval Elements in the 18th Century Passion Plays* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 84–96.
- Dicsérvjáték az Urat!* = *Dicsérvjáték az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal*, szerk. GERÉD Vilmos–GÁL Alajos–ILLYÉS István–Dr. MARTON József, Gyulafehérvár, Római Katolikus Érsekség, 1993, 2007², 2014³.
- Dobszay 2006* = DOBSZAY László, *A magyar népének I.*, Budapest, MTA TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja – Magyar Egyházzenei Társaság, 2006. (Veszprém, 1995¹)
- Dobszay–Szendrei 1988* = DOBSZAY László–SZENDREI Janka, *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve I.*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.
- Domokos 1979* = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (Kájoni János: *Cantionale Catholicum*; Petrás Incze János: *Tudósítások*), összeáll. DOMOKOS Pál Péter, Budapest, Szent István Társulat, 1979.
- Éneklő Egyház* = *Éneklő Egyház: Római Katolikus Népelektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest, Szent István Társulat, 1985¹, 2016¹²
- Erdélyi 1975* = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Theophilos–Tenfilius (VI–XX. század)*, Vigilia XL(1975) 2. szám, 100–108.
- Ferences iskoladrámák I.* = *Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Budapest, Argumentum, Akadémiai, 2009. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1).
- Ferences iskoladrámák II.* = *Ferences iskoladrámák II. Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750*, szerk. DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KŐVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi Kiadó, 2021. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/2).
- Fülöp 1892* = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói misztériumok = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1891–1892, 3–25.
- Fülöp 1894* = FÜLÖP Árpád, *Egy nagypénteki misztérium = Az ungvári katolikus főgymnasium értesítője*, 1893–1894, 52–95.
- Fülöp 1897* = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok*, Budapest, Franklin-Társulat, 1897. (Régi Magyar Könyvtár, 3).
- Graduale Romanum* = *Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de Tempore et de Sanctis...*, Solesmis, 1979.
- Gregorián énekek és balladák a csángóknál*, szerk. DOBSZAY László, KALLÓS Zoltán, Hungaroton Classic, Budapest, 1997. (HCD 18230)

- György 1930 = GYÖRGY József, *A ferencrendiek élete és működése Erdélyben*, Cluj-Kolozsvár, 1930.
- Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, *Bibliai lexikon*, ford. RUZSICZKY Éva, Budapest, Szent István Társulat, 1989.
- Hozsanna! = *Hozsanna! : teljes kottás népénekeskönyv a Harmat–Sík „Szent vagy, Uram!” énektár énekeivel, kibővítve más régi és újabb magyar és gregorián dal-
lamokkal, valamint a szentmise olvasmányközi énekeivel*. A liturgikus reform
alapján átd., Budapest, Szent István Társulat, 2019²⁹
- Kájoni codex = *Musicalia Danubiana 14b*.
- Kájoni 1676 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676.
- Kájoni 1719 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*. Második kiadás, szerk. BALÁS
Ágoston, Csíksomlyó, 1719.
- Kájoni 1805 = KÁJONI János, *A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve*.
Harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Karácsony, húsvét, pünkösd – Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára. *Eredeti
népzenei felvételek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete
és a Néprajzi Múzeum archívumából*, szerk. PAKSA Katalin, hangrestaurál. NÉ-
METH István (AKKCD 13/2004) könyv és CD
- Kilián 1977 = KILIÁN István, *Színjáték Miskolcon a XVIII. század második felében*,
Borsodi Levéltári Évkönyv I., Miskolc, 1977, 11–25.
- Kilián 1981 = KILIÁN István, *Magyar Mária-siralmak*, Új Írás XXI(1981), 4. szám,
3–17.
- Kilián 1992 = KILIÁN István, *A minorita iskolai színjátszás a XVIII. században*,
Budapest, Argumentum, 1992 (Irodalomtörténeti Füzetek, 129).
- Kilián 2013 = KILIÁN István, *Latin–magyar nyelvű iskoladráma Szent Ferencről
Csíksomlyón, a XVIII. században*, = *Nyolcszáz esztendő ferenccs rend: Tanulmá-
nyok a Rend lelkiességéről, történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről*,
2, szerk. MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ŐZE Sándor, Budapest, Magyar
Napló–Írott Szó Alapítvány, 2013 (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti
konferenciák, 8/2), 989–1055.
- Kilián–Pintér–Varga 1992 = KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre,
*A magyarországi katolikus tanintézmények színjátszásának forrásai és irodalma
1800-ig*, szerk. VARGA Imre, Budapest, Argumentum, 1992.
- Knapp 2002 = KNAPP Éva, *Emblematikus kifejezésmód az iskoladrámákban*, = *Iskola
és színház – School and Theatre: Az iskolai színjátszás múltja és jelene – School and
theatre in the Past and Nowadays*, szerk. KEDVES Csaba, NAGY Júlia, Miskolc,
Gradatio, 2002. (CD-ROM) Olvasható: [http://regi.magjarszak.uni-miskolc.
hu/kiadvanyok/drama2002/ea/knappm.htm](http://regi.magjarszak.uni-miskolc.hu/kiadvanyok/drama2002/ea/knappm.htm) Gyűjteményes kiadása: KNAPP
Éva: „Judít képit én viseltem.” *Kora újkori színház- és drámatörténeti tanulmá-
nyok*, Budapest, Argumentum, 2007 (Irodalomtörténeti füzetek, 162), 68–105.
- Knapp 2003 = KNAPP Éva, *Irodalmi emblematika Magyarországon a XVI–XVIII.
században: Tanulmány a szimbolikus ábrázolásmód történetéhez*, Budapest,
Universitas, 2003.
- Kövári 2012 = KÖVÁRI Réka, „Ad notam...” – *énekek és énekelt drámaszövegek há-
rom 18. századi csíksomlyói passióban = Tükörzódések – Ünnepi tanulmánykötet*

- Domokos Mária népzene kutató-zene történetész tiszteletére, szerk. SZALAY Olga, Budapest, L'Harmattan – Könyvpont Kiadó, 2012, 385–416.
- Kővári 2013a = KŐVÁRI Réka, „Deák-Szentes kézirat. *The Deák-Szentes Manuscript*.” Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2013. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 6.)
- Kővári 2013b = KŐVÁRI Réka, *Erdélyi és moldvai karácsonyi szokásdallamok a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig* = ANGI István–CSÁKÁNY Csilla (szerk.), *Zenei művelődésünk a változó régióban. A VII. Hungarológiai Kongresszus Zenetudományi Szekciójának előadásai*, Kolozsvár, Erdély Múzeum-Egyesület, 2013, 32–53.
- Kővári 2013c = KŐVÁRI Réka, *Népelemek Szentes Mózes kéziratában (1751–1752)* = MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ŐZE Sándor (szerk.), *Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend. Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról, kulturális-művészeti szerepéről*, Budapest, Írott Szó Alapítvány – Magyar Napló, 2013, I., 589–601. (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti Konferenciák 8.)
- Kővári 2016 = KŐVÁRI Réka, *A „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” c. kötetben közölt 18. századi csíksomlyói passiójátékok énekei = A szövegtől a szcenikáig (Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből) I–II.*, szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016, I., 123–148.
- Kővári 2020 = KŐVÁRI Réka, *Nagybőjti énekek a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig (Erdélyben és Moldvában)*, = *Vallási kultúra a Kárpát-medencében. Előadások a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusán (Pécs, 2016. augusztus 22–27.)*, szerk. PETI Lehel–TAMÁS Ildikó, Pécs, PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, 2020, 225–247.
- Küllös 2004 = KÜLLÖS Imola, *Közköltészet és népköltészet. A XVII-XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szüzsé és motívumtörténeti vizsgálata*, Budapest, L'Harmattan, 2004.
- Látjátok feleim... 2009 = *Látjátok feleim... Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban, 2009. október 29–2010. február 28., szerk. MADAS Edit, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2009.
- Magyar Katolikus Lexikon* = *Magyar Katolikus Lexikon I–XIII.*, főszerk. Dr. DIÓS István, szerk. Dr. VICZIÁN János, Budapest, Szent István Társulat, 1993–2008.
- Makula nélkül való tükör 1712* = *Makula nélkül való tükör 1712 [2015]* = *Makula nélkül való tükör, Melly Az üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé. Melly Superiorok Engedelmébül Szűz, Szent Klára Szerzetében lévő Ujjfalusí Judith által Cseh nyelvből Magyar nyelvre fordított, Es a' tekintetes és nagysagos Ujjfalusí Ujjfalusí Klára Asszony-nak, tekintetes és nagysagos Karancs Berényi György Uram ö Nagysága kedves Házás-társának költségén ki-bocsáttatott. Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Académiája böttüivel 1712. Esztendőben*, s. a. r. FRAUHAMMER Krisztina, Budapest, Pytheas Könyvmanufaktúra–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.

- Mária Anya – Mária Anyánk* 2019 = *Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben* Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- Masen 1657 = MASEN, Jacob, *Palaestra Eloquentiae Ligatae, Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum*, 1657.
- Medgyesy 2008 = MEDGYESY S. Norbert, „A nagy szeretet nagy fájdalmat kíván!” *Amor, Dolor és más allegorikus személyek szerepe a csíksomlyói misztériumdrámákban* = *Csíki Székely Múzeum évkönyve 2007–2008. Művelődéstörténet*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2008, 185–212.
- Medgyesy 2009 = MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 5. — PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák, 1.) Világhálón olvasható és letölthető: <https://edok.gyorikonyvtar.hu:443/hu/book/-/record/kkkm3007969>
- Medgyesy 2011a = MEDGYESY S. Norbert, *Maria Advocata – Szűz Mária közbenjáró szerepének ábrázolása a csíksomlyói misztériumjátékokban* = (Dráma)szövegek metamorfózisa. *Kontextustörténetek. – Metamorphosis of the (Drama)texts. Stories of Relation. I. kötet. Hagyománykezelés, imitációváltozatok – Traditions, Imitations.* A 2009. június 4–7-i kolozsvári konferencia szerkesztett szövegei, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011, 76–84.
- Medgyesy 2011b = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladráma és népének – énekeskönyvi dallamokon, saját szöveggel énekelt tételek a csíksomlyói misztériumdrámákban* = *Régi vallásos énekek és énekeskönyvek*, szerk. SZELESTEI N. László, Budapest–Piliscsaba, PPKE BTK–Szent István Társulat, 2011, 179–196. (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti konferenciák, 2.)
- Medgyesy 2016 = MEDGYESY S. Norbert, *A Makula nélkül való tükör (1712) alapján színpadra állított jelenetek a 18. századi Csíksomlyó és Kanta gimnáziumában* = *Makulátlan tükör. Tanulmányok a Makula nélkül való tükör című kegyességi műről*, szerk. MACZÁK Ibolya, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és lelkiség Kutatócsoport, 2016, 45–79.
- Medgyesy S. 2019 = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladrámák: Színjátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, 2019.
- Medgyesy S. 2020 = MEDGYESY S. Norbert, *A theatrum sacrum elemei a Kájoni-Hymnarium nagypénteki paraliturgikus tételeiben*, *Magyar Egyházzene XXIV* (2016–2020), 4. szám (2019/2020), 361–400. Világhálón: https://egyhazzene.hu/wp-content/uploads/2020/09/361-400_Medgyesy-S.-Norbert.pdf
- Medgyesy-Schmikli 2005 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *A mikházi kolostor missziós munkája 1766–1785 között – eddig ismeretlen forrás alapján* = *A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti En-

- ciklopédia Munkaközösség, 2005 (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák 1/1), 240–257.
- Minorita iskoladrámák* 1989 = *Minorita iskoladrámák*, s. a. r. KILIÁN István, Budapest, Akadémiai, 1989 (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század, 2).
- Muckenhaupt* 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985*, Budapest–Kolozsvár, Balassi–Polis Kiadók, 1999.
- Muckenhaupt* 2009a = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a (1498–1710)*, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2009. (A Csíki Székely Múzeum gyűjteményei, 1).
- Muckenhaupt* 2009b = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a, II: A 17. századi nyomtatványok katalógusa*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009–I*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 365–424.
- Musicalia Danubiana 5.* = *Tabulatura Viotoris saeculi XVII*, ed.: Iлона FERENCZI, Marta HULKOVÁ, Bratislava, Opus, 1986. (*Musicalia Danubiana 5.*)
- Musicalia Danubiana 14b.* = *Codex Caioni saeculi XVII. (transcriptiones)*, ed. Saviana DIAMANDI, Ágnes PAPP, Budapest, 1994. (*Musicalia Danubiana 14b.*)
- Nagy* 2009 = NAGY Szilvia, *A csíksomlyói iskolai színjátszás és a korabeli iskoladráma*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009 – I. Régészet, történettudományok*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 425–478.
- Nap, hold és csillagok...* = „*Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!*” *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum, 2003.
- Pintér* 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az Inductio de passione Christi* című iskoladráma = *Írók és művek a XVIII. században*, szerk. HARGITTAY Emil és LANCSÁK Gabriella, Budapest, ELTE BTK Acta Iuvenum, 1984, 131–201.
- Pintér* 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátszás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1993. (Irodalomtörténeti füzetek, 132).
- Pintér* 2000 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A magyarországi Zsuzsanna-drámák = A magyar színház születése*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Egyetemi Kiadó, 2000, 301–309.
- Pintér* 2003/2015 = PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Les mystères de la Passion de Csíksomlyó au XVIIIe siècle: tradition médiévale et forme baroque* = Irena KADULSKA (ed.), *Europejskie związki dawnego teatru szkolnego i europejska wspólnota dawnych kalendarzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2003, 27–33. / P. M. Zs., *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles: Textes dramatiques et représentations théâtrales*, Nagyvárad [Oradea], Partium, 2015, 77–84.
- RMDE I–II.* = *Régi Magyar Drámai Emlékek (RMDE) I–II.*, szerk. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, Bp., Akadémiai, 1960.
- RMDTI.* = *Régi Magyar Dallamok Tára I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, A XVI. század magyar dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDTI²* = *Régi Magyar Dallamok Tára I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, A XVI. század magyar dallamai*, 2. átdolgozott, bővített kiad., szerk., s. a. r. FERENCZI Iлона, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.

- RMDT II. = *Régi Magyar Dallamok Tára II.*: PAPP Géza, *A XVII. század énekelt dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.
- Rudasné-Kővári 2012 = RUDASNÉ BAJCSAY Márta–KÖVÁRI Réka, *Régi és újabb vallásos énekek a gyimesközéplokiak mindennapjaiban a 21. század elején* = PÓCS Éva (szerk.), *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből*, Budapest, L'Harmattan – PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék, 2012, 279–330. (Studia Ethnologica Hungarica XIV.)
- Stainmayr 1672, 1684 = Michael STAINMAYR, *Rationale ecclesiasticum oder geistliches Brustblut, das ist: Christliche Predigen...*, I. Teil, München, 1672, 1684.
- Staud 1984, 1986, 1988 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai III. 1561–1773. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S.J. Hungariae*, Budapest, MTA Könyvtára, I. 1984., II. 1986, III. 1988.
- Sz. Nagy 2003 = SZELESTEI NAGY László, *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlata a 17. században. Csíksomlyói kéziratok prédikációk*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2003. (Pázmány Irodalmi Műhely, Források 4.)
- Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II.*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
- Szentes Mózes kézírata = SZENTES Mózes, *Orationes in Noviciatu scriptae anno 1751, 1751–1752.* (kézirat), Máriaradnai Ferences Kolostor Könyvtára, jelzete 2901, lelőhelye: Dés, Ferences Kolostor.
- Tárkányi–Zsaskovszky énekeskönyv 1855 = *Katholikus Egyházi Énektár. A bevett közajtatossági énekekből ujjakkal bővítve*, Kath[olikus] Egyházi éneklők s e pályára készülők számára szerkeszté és kiadá TÁRKÁNYI B. József, egri főmegyei áldozópap. Orgona-kisérettel, köz- és utójátékokkal ének-hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz, cs. k. arany érdempénzzel diszitett egri főegyházi karnagy, az egri képezde- és főgymnasiumban zenetanár, a prágai egyházi zeneegylet és Zsófiáról czimzett ének-akadémia társtagja. és ZSASSKOVSZKY Endre, egri főegyházi organász, és helyettes karnagy, az egri érseki képezdében az orgonálás és egyházi nép-ének tanára, a prágai egyházi zeneegylet társtagja, Egerben, 1855. (Az érseki lyceumi gyorssajtón.)
- Theory and Practice 2019 = *Theory and Practice in 17th–19th Century Theatre. Sources, influences, texts in Latin and in the vernacular. Ways towards professional stage*, szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2019.
- Tüskés–Knapp 2004 = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Jacob Masen irodalomelméleti műveinek magyarországi hatástörténetéhez*, ItK, 108 (2004), 139–154.
- Vietorisz tabulatúráskönyv = *Musicalia Danubiana* 5.
- Voinovich 1931 = VOINOVICH Géza, *Magyar passio*, Budapest, Franklin, é.n. [1931].
- Werböczy 1517 = Werböczy István, *Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi regni Hungariae*, Bécs, 1517. (Magyarul: http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm)
- Zvara 2008 = *Katolikus intézményi könyvtárak Magyarországon. Ferences könyvtárak 1681–1750*, szerk. ZVARA Edina, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2008 (Adattár szellemi mozgalmaink történetéhez, Szeged, 19/3.)

Zsaskovszky énekkönyv 1859 = Énekkönyv. Magyar és latin egyházi énekek gyűjteménye, a kath[olikus] tanuló ifjuság használatára. Négyes hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz és Endre, egri képezdei s gymnasiumi zenetanárok. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával, Egerben, Nyomtatott az érseki könyvnyomdában, 1859.

A bibliai szövegeket a Szent István Társulat által először 1976-ban kiadott modern fordításból idéztük (l. *Biblia* 1976):

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest, Szent István Társulat, 1976.

A régi kifejezések, szavak értelmezésében és a nyelvi magyarázatokban főleg az alábbi szótárakat használtuk:

A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CZUCZOR Gergely és FOGARASI János, I–VI. Pest, Emich Gusztáv akadémiai nyomdásznál, 1862–1874.

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III., főszerk. BENKŐ Loránd, szerk. †KUBINYI László, PAPP László, Budapest, Akadémiai, 1967–1976.

Erdélyi Tájszótár, szerk. KRIZA János, Budapest, Nemzeti Örökség Kiadó, 2019³.

O. NAGY Gábor, *Magyar szólások és közmondások*, Budapest, Gondolat, 1985⁴.

Új Magyar Tájszótár I–V., főszerk. B. LŐRINCZY Éva, szerk. HOSSZÚ Ferenc et al., Budapest, Akadémiai, 1979–2010. (1979, 1988, 1992, 2002, 2010.)